

NAŠ TOVARIŠ TV 15

Št. 7 23. februarja 1978 Leto XVI

Glasilo Zveze združenj borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije

Glavni in odgovorni urednik:
SILVO TERŠEK

Novinarji:
Milena Štrajnar, Tone Urbas, Milan Vogel, Bojana Žokelj Jesih

Tehnični urednik:
Sine Kovič ml.

Tajnica uredništva:
Mara Okorn

Telefon uredništva: 327-780

Letna naročnina 180 din, za inozemstvo 190 din; posamezna številka v prosti prodaji 4 din

Uprava in naročninski oddelék »TV-15«:
Miklošičeva 28, pp 598 61001 Ljubljana

Telefon uprave: 320-486

Tekoči račun:
501000-833-30005 pri SDK Ljubljana

»TV-15« izhaja vsak teden – izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28

Rokopise pošljite na naslov:
Uredništvo TV-15, Miklošičeva 28, pp 598, 61001 Ljubljana

Rokopisov in fotografij ne vračamo
Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 421/1-72 od 12. 4. 1974 se za »TV-15« ne plačuje temeljni davek od prometa proizvodov

Tisk:
CGP Delo, Ljubljana, Titova 35

Kako uveljavljamo
pravice borcev do
zdravstvenega varstva
str. 3

Vsi v vojsko, vse za
vojsko
str. 4 in 5

Civilni invalidi vojne
pričakujejo nov zakon
str. 6

Med Uršljo in Peco so
viže in rej
str. 7

Obnovljeni Copekov mlin

Ob potoku Črnc v Mali Polani stoji Copekov mlin, kjer je bil 26. decembra ustanovljen prvi odbor Osvobodilne fronte za Veliko Polano. V hotenju, da ta etnografski spomenik (prve skupine) iz obdobja NOB ne bi propadel, sta se zanj zavzeli kulturna skupnost Slovenije in kulturna skupnost Lendava. Avgusta lani so mladi brigadirji izvedli uspešno delovno akcijo »Copekov mlin«. Objekt je sedaj postal zgodovinska zanimivost in – če smo optimisti – bo v bližnji prihodnosti tudi turistična izletniška točka.

In večno stal bo svet –
in gozd

V naših gozdovih so še velika grobišča in izgubljeni posamični grobovi, ki jih neusmiljeno prerašča mahovje pozabe. Zemlja je že zdavnaj popila kri in čas se odmika.

Ne pozabimo gozdov. Ne pozabimo tudi tistih, ki so za vedno ostali v njih.

Najsvetlejše strani zgodovine našega naroda, ki smo jih zapisali s krvjo, so tesno povezane s slovenskim gozdom. V časih najbolj črnega svetovnega mraka je v stoletnih gozdovih Roga utripalo srce svobodne Slovenije.

Ne pozabimo gozdov!

str. 11

Tri nove Kajuhove nagrade, ki jih podeljuje založba Borec za mladinsko literaturo, za znanstvene razprave o delavskem gibanju in za pričevanja o NOB – kažejo, da je bila bera leta 1977 sorazmerno uspešna. Ocenjevali smo deset del. Založba je povabila k sodelovanju številne ustvarjalce na literarnem in raziskovalnem področju; pričakujemo, da bo letos in prihodnja leta še več branja in tudi z novih področij in zvrsti literature...

Delež literature o NOB, tako v vseh zvrsteh leposlovja, kakor v pričevanjih in znanstvenih delih, je pomemben in kar je važno, pri naših ljudeh zelo cenjen. V njej živijo tradicije in pridobitve osvobodilnega boja, ki niso pomembne le za razvijanje SLO in utrjevanje domoljubja. Iz njih veje spoznanje, da je bila NOB težnja naroda po preroditvi in sprostitvi svoje ustvarjalnosti. O tem je ob podelitvi Prešernovih nagrad govoril predsednik RK SZDL Mitja Ribičič, ko je ocenjeval rast in pomen kulture v osvobodilnem boju. Na te čudovite pridobitve smo zelo ponosni...

Letošnje spoznanje žiri je nas opozarja tudi, da je treba zagotoviti ugodnejše pogoje za obdelavo in primerno osvetlitev bogatega dokumentarnega gradiva. Ustavili smo se ob nekaterih delih, ki so sicer zanimivo branje in pričajo o velikem naporu posameznih piscev in zbiralcev pričevanj ali dokumentarnega gradiva, pa bi bilo potrebno in vredno nadaljnje obravnave, zlasti leposlovne ali pa strokovne. S takim gradivom namreč preveč zahtevamo od bralcev ali pa jih postavljamo pred vprašanja brez odgovorov, ker si vsak ne more ustvariti zaokroženega pregleda in sklepne ocene o dogajanju in ciljih ali vsebini tega dogajanja. To niso le nedorečena dela, temveč v nekem smislu tudi zamujene priložnosti in nedoseženi cilji. Vrsta zbranih pričevanj o neki dejavnosti, kakor je določeno področje ali območje boja, potrebuje uvodne razlage, pojasnila o tem, ali je prikazana celota ali del tega dogajanja, pa tudi sklepne misli, zlasti iz današnje presoje na te dogodke. Način pisanja pričevanj že ustvarja določen pregled, vprašanje pa je, kaj smo z njim namerali doseči in kaj smo dosegli. Najbrž je potrebno, da bi se takšno delo posameznikov nadaljevalo s sodelovanjem več ustvarjalcev, to pa včasih terja več, kakor zmore eno samo založniško dejanje. Štejmo to tudi za nalogo kulturnih, izobraževalnih in raziskovalnih skupnosti.

Iz govora
dr. Avgušтина Laha

Prispevki, ki zaslužijo priznanje!

Še o zdravstvenem varstvu borcev

Odmev na prilogo o življenju slovenskih rojakov v Benečiji, 5. številka TV 15

Mislim, da prav vsi članki, ki so bili objavljeni v 5. številki TV 15 o življenju naših slovenskih rojakov v Benečiji, zaslužijo vso pohvalo in vse priznanje! Tako je naša javnost bolj seznanjena s preteklostjo in sedanjostjo tega našega življa pod Italijo, ki je bilo dolga desetletja in kar stoletja prikrajšano za vse narodnostne pravice in mu tudi še danes ni priznано to, kar mu pripada po vseh mednarodnih in človečanskih pravicah.

Takšni zapisi, ki obravnavajo tematiko Slovencev v Benečiji, gotovo zanimajo vsakogar, saj je v zgoščenih oblikah prikazano to, kar se je in kar se dogaja onstran Matajurja.

Vsi tisti, ki dobro poznamo narodnostne in življenjske razmere v beneški Sloveniji, še iz dni pred prvo svetovno vojno pa tudi iz fašističnih časov, smo mnena, da naša javnost le premalo ve o preteklosti naših rojakov v Benečiji in tudi onih v Porabju na Madžarskem. Zato bi bilo prav, če bi uredništvo TV 15 o tem večkrat pisalo! Sedaj ne gre tudi pozabiti na naše rojake na Koroškem. Majhen je ta naš slovenski narod, a še ta je razdrobljen po raznih državah – ima pa to zavest, da ni sam in da ima vso podporo v matični domovini Jugoslaviji.

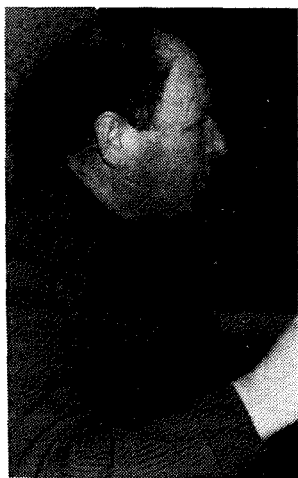
Priznam, da so se novinarji TV 15 res poglobili v tamkajšnje razmere in svojim bralcem podali pravo podobo, kako je živel in kako živi naš človek onstran Matajurja, kako si je kljub dolgoletnemu raznarodovanju in kljub temu, da ni nikdar slišal v šoli ene same slovenske besede, ohranil svoj materin jezik.

Pokojni Josip Gaberšček, znani novinar, publicist in založnik pred prvo svetovno vojno v Gorici, omenja v svojih spominih, da so že takrat našim rojakom v Benečiji pošiljali knjižice in brošure ter časopise, po katerih so naši ljudje v Benečiji, čeprav jim je branje delalo preglavice, tako radi posegali.

Tudi v obdobju fašizma je zašla marsikatera knjiga ali časopis tja čez Kolovrat med naše rojake. Nekajkrat, dokler sem bil še doma v Tolminu, smo prejeli od Zorka Jelinčiča ali še prej od Alberta Rejca, pakete slovenskega čtiva, namenjenega za prenos prek Volčanskih hribov, tja med naše slovenske rojake v Benečiji. Vedeti moramo, da je bilo to v času, ko je bilo prepovedano izdajanje in širjenje slovenskega čtiva na Primorskem, to pa je za fašiste pomenilo že zločin.

Z namenom, da bi bila mladina seznanjena z razmerami beneških Slovencev, so Tolminci večkrat organizirali izlete v te kraje. Eden takih izletov, ki so se ga udeležili tudi starejši ljudje iz Tolmina in okolice, je bil menda v začetku junija 1929. Nad vasjo Bregi se je takrat zbralo okoli sto zavednih naših rojakov. Tudi že pred prvo svetovno vojno so Tolminci hodili na izlete v Benečijo, posebno vsako leto k Sv. Stoblanu, ko je bil tam cerkveni praznik in so se tam zbirali naši rojaki iz raznih krajev slovenske Benečije in s Tolminskega.

SREČKO ŠORLI
Blejska Dobrava 10
p. Blejska Dobrava

Tovarišu Šorliju se zahvaljujemo za pohvalo! Ob tem pa moramo še posebej poudariti, da zagotovo naša pot in naši prispevki ne bi bili tako uspešni, kot pravite, če nas po Slovenski Benečiji ne bi spremljal domačin IVAN VOGRIC, aktivni član kulturno-umetniškega društva »Ivan Trinkan«, ki zdaj že vrsto let živi v Čedadu. Ob tej priložnosti se mu uredništvo TV-15 še enkrat toplo zahvaljuje.

Odmev na »Zdravstveno varstvo in participacija, 5. številka TV 15

Popolnoma se strinjam z mnenjem tovariša Marijana Muževiča iz Izole, katerega članek ste objavili med »utrinki in odmevi« 9. februarja letos.

Ne bi rad na dolgo in široko polemiziral o tej neljubi participaciji, saj vem, da ne bo dosti pomagalo. Kar navadili smo se že na to, da se – kadar ni denarja – obrnemo najraje na delovnega človeka... tudi na borce NOV, ki so med drugo svetovno vojno nosili na svojih plečih najtežje breme. No, dovolj o tem! Povedal bi rad to, da sem odločno proti temu, da bi borci plačevali participacijo. Ali ni dovolj, da smo v gozdovih zgubili svoje zdravje za svobodo, ki jo danes uživamo? In kaj, če bo prišlo še do razlik v regijskih zdravstvenih skupnostih, kar bi, po mojem mnenju, nikakor ne smelo priti? Za vse borce bi morale biti enake zdravstvene ugodnosti. Vemo tudi, da si vsi ne moremo, na primer, privoščiti zdravstvenih uslug v bolnišnici dr. Petra Držaja, ker je le-ta, razumljivo, namenjena samo ljubljanskim občinam, ljubljanski okolici. Kam naj se potem obrnemo? V Celju to še ni povsem urejeno. Mislim, da tudi drugje še ni. To vem iz lastnih izkušenj. Z ženo sva ves dan stala v vrsti, ko pa so ugotovili, da nisva iz Ljubljane, so naju enostavno odslovili. Rekli so, naj se obrnemo za pomoč v Celju.

Muževičevemu mnenju se pridružujem z mnenjem, da je treba enkrat za vselej tudi za borce rešiti ta problem in to korenito – da bodo imeli možnost pregledov vsaj enkrat na leto, da jih, po potrebi, povabijo na kontrolne preglede, da bi bili vsi borci, ki imajo priznано dvojno dobo, oproščeni participacije.

LUDVIK ŠKRUBA
Zidani most 32
p. Zidani most

Še bo treba pisati!

Odmev na »Morda bi tudi pomagalo«, 4. številka TV-15«

Pridružujem se članku »Morda bi tudi to pomagalo«, ki ga je napisal Srečko Šorli. Sem istega mnenja! Prepričana sem, da tovariši, ki pišejo v naš list, ne pišejo zaradi honorarja, temveč zato, da ohranijo mlademu rodu spomine na dogodke iz narodnoosvobodilnega boja. Pred časom sem tudi jaz napisala nekaj sestavkov in ko sem sporočila, da se odpovedujem honorarju, sem ga kljub temu dobila, čeprav sem znesek namenila »tiskovnemu skladu TV-15« – zavedajoč se, da gre za obstoj našega časnika.

Verjemite, da sem bila malo razočarana...

Tudi iz članka »Primorska je veliko pretrpela«, ki ga je napisal bralec iz Mirna, se vidi, kako malo poznamo svojo zgodovino! Vse drži (in tudi zgodovina piše o tem), kar navaja pisec članka, da je premalo napisanega o dobi, ko je Primorska trpela pod fašizmom in o tem, kako so jo hoteli poitalijančiti in odtrgati od lastnega naroda. Nikoli ne smemo pozabiti, da so se slovenski fantje, ko so v italijanskih kazenskih bataljonih zvedeli za osvobodilno gibanje, skrivaj skušali prebiti v bližino svojih domov (in mnogim je to uspelo), da bi stopili k

partizanom. In to, da so nekateri izmed njih, stari komaj sedemnajst let, še skoraj otroci, bili marca 1943 zaradi pomanjkanja orožja na Primorskem poslani v brigade na Notranjsko in da so se pozneje borili v legendarni Štirinajsti na Štajerskem, kjer jih je veliko tudi padlo.

PAVLA LEBAN
p. Tolmin

Zgodi se, da pripis o odpovedi honorarja na račun »tiskovnega sklada TV-15« spregledamo. In če v računovodstvu pohitijo, se pač zgodi to, kar se je zgodilo vam. Opravičujemo se in seveda, spoštovana tovaršica, tudi zahvaljujemo.

Pozornost »Murke« iz Lesc

Ob začetku počitniške sezone je delovni kolektiv trgovskega podjetja »Murka« iz Lesc omogočil petnajstim članom borčevske organizacije štiri-dnevne brezplačne počitnice in prevoz na obe strani v njihovem počitniškem domu ob morju.

Odbor ZB je za pozornost delovnemu kolektivu »Murka« hvaležen – posebno še, ker so bili počitnic deležni tudi tisti člani ZB, ki ne izvirajo iz tega delovnega kolektiva.

Želeti je, da bi temu zgledu sledile tudi druge delovne organizacije.

Predsednik krajevne skupnosti Lesce:
FRANC MEZE

Oddolžimo se spominu!

Kaže, da se je stvar le premaknila in bo spomenik Rudolfa Maistra stal pred največjo še nedograjeno šolo v Mariboru

Vedno bom vesel in hvaležen, če boste naše prispevke priobčili v vašem cenjenem glasilu. Saj veliko jih ne bo več, ker smo vsi že stari. V naši občini je samo še trideset borcev za severno mejo. Vsi smo člani borčevske organizacije in tudi o našem sodelovanju v narodnoosvobodilnem gibanju je bilo že kaj slišati. Še posebno o Lojzu Zirkelbahu iz Dvorske vasi, ki je med vojno v Boki Kotsorski pogнал v zrak elektrarno. In še in še.

Naj povem, da smo lani za spomenik generala Rudolfa Maistra nakazali manjšo vsoto. Sedaj ponovno zbiramo in upamo, da bomo presegli lani nakazano vsoto. Nekateri naši člani pošiljajo tudi 500 dinarjev, kot je to storil Ogris Cerkovnik.

Kaže tudi, da se je zadeva v zvezi s postavitvijo spomenika Rudolfa Maistra le premaknila in bo le-ta stal pred največjo še nedograjeno šolo v Mariboru. Ni pa odveč opozoriti, da letos praznujemo šestdeseto obletnico in da bi bilo treba res pohiteti.

Naj ob koncu še enkrat prosim tudi druge organizacije Zveze prostovoljcev-borcev za severno mejo 1918–1919, da se oddolžijo spominu na velikega borca za severno mejo in nakažejo denarne prispevke na: KB 51800-620-1-2034-3 (žiro račun pri ZPBZSM 1918/19 Maribor).

Lepo se tudi zahvaljujem za objavo sestavka v eni izmed prejšnjih števil TV-15 in prosim, da meni namenjen znesek nakažete na »tiskovni sklad TV-15«.

EDO ZORKO
Radovljica, Cankarjeva 23

Na 18. seji komisije za vprašanja borcev skupščine SR Slovenije, ki je bila 15. februarja letos, je bila – poleg obravnavanja predloga zakona o grobiščih in grobovih borcev – osrednja točka dnevnega reda »Informacija o zdravstvenem varstvu borcev narodnoosvobodilne vojne in vojaških invalidov po sedaj veljavnih zakonskih predpisih s problemi in predlogi«, ki jo je v smislu dogovora, sprejetega na 16. in 17. seji komisije za vprašanja borcev skupščine SR Slovenije, pripravil republiški komite za vprašanja borcev NOV in vojaških invalidov.

Opredelitev zdravstvenega varstva borcev v novih samoupravnih sporazumih

Ugotovljeno je bilo, da je bilo v celovitem varstvu borcev narodnoosvobodilne vojne napravljenih več ukrepov za izboljšanje njihovega materialnega položaja (predvsem za borce z nizkimi pokojninami in za tiste, ki prejemajo priznavačino), kar je hkrati tudi najboljše pot za uresničevanje konkretnih prizadevanj na področju izboljšanja zdravstvenega varstva, katerim smo bili priče v zadnjih letih in tudi prav v zadnjem obdobju. »Res je, da nismo dosegli vsega, kar so borci želeli – konec koncev pa tega niso dosegli tudi drugi zavarovanci – vendar je napredek velik,« je ugotovil Janez Japelj, predsednik komisije za vprašanja borcev skupščine SR Slovenije. »In čeprav gre za nekakšen kompromis, moram reči, da smo z dogovorjenim za sedanj čas in glede na sedanj materialni položaj naše družbe, po mojem prepričanju, lahko zadovoljni.«

Novi samoupravni sporazumi o pravicah in ob-

Zapisano na 18. seji Komisije za vprašanja borcev skupščine SR Slovenije

Kako uveljavljamo pravice borcev do zdravstvenega varstva

veznostih iz enotnega programa zdravstvenega varstva v SR Sloveniji, ki so jih sprejele že skoraj vse občinske zdravstvene skupnosti, so pravice borcev do zdravstvenega varstva natančno opredelili, v marsičem pa celo razširili:

Pozitivno je treba oceniti vključitev popolnega zdravstvenega varstva vseh borcev narodnoosvobodilne vojske v enotni program zdravstvenega varstva, katerega uresničevanje se solidarnostno zagotavlja na republiški ravni! S tem je zagotovljeno, da sredstva – priskrbljena s prelivanjem – in s tem zdravstveno varstvo borcev ne bo več odvisno od tega, ali se kdo zdravi v finančno močnejši ali revnejši občini, kot je to bilo doslej.

In kako je z vprašanjem participacije? Javna razprava, ki je tekla ob pripravi imenovanih samoupravnih sporazumov, je pokazala, da je osrednji problem, ki močno zadeva tudi udeležence narodnoosvobodilne vojske, prav vprašanje participacije oziroma plačevanja določenih zneskov k stroškom za posamezne oblike zdravstvenega varstva iz enotnega programa. Kot je znano, so oprostitve prispevkov le delne. Borcem, ki so stopili v na-

rodnoosvobodilno vojsko do septembra oziroma do oktobra 1943, ne bo treba plačevati doplačil za storitve iz enotnega programa in ne za zdravlila (za zdravlila že doslej niso plačevali prispevkov.) Za tiste, ki so se kasneje vključili v boj za svobodo, bodo veljale oprostitve za zdravlila in ambulantne preglede.

Pomembno je tudi, da je v samoupravne sporazume o pravicah in obveznostih iz enotnega zdravstvenega varstva v SR Sloveniji vključena ne le pravica do podaljšanega ali nadomestnega bolnišničnega zdravljenja v naravnih zdraviliščih, temveč tudi pravica do nujnega klimatskega zdravljenja, koristnega za zdravstveno stanje borca. Vemo, da je doslej le malo borcev dobilo odobritev takega zdravljenja. Treba pa bo seveda še določiti merila za potrditev tako imenovanega koristnega zdravljenja v zdraviliščih, ki naj bi jih sprejela

Zdravstvena skupnost Slovenije v soglasju z občinskimi zdravstvenimi skupnostmi. (Že letos naj bi se zdravilo 1.500 borcev!)

V nadaljevanju pogovora so člani komisije za vprašanja borcev skupščine SR Slovenije opozorili, da se bodo vstrie s staranjem, kar je povsem razumljivo, odpirala nova vprašanja, ki jih bo treba budno spremljati in tudi reševati. Precej si je moč obetati od pobude Zdravstvene skupnosti Slovenije in njenega priporočila, naj bi občinske zdravstvene skupnosti osnovala komisije za urejanja zdravstvenega varstva borcev!

Govora je bilo tudi o borcih v zamejstvu. Poseben sporazum naj bi povezoval prizadevanja vseh organizacij in institucij, ki se ukvarjajo z varstvom borcev. V njem naj bi določili možnosti za zagotovitev zdravstvenega varstva za naše borce, ki živijo v zamejstvu – seveda sa-

mo za tisti dopolnilni del, katerega tam, kjer živijo, nimajo.

Gre torej za koristne pobude in prizadevanja, že prelita v zakonska določila, ki pa nosijo s seboj skrb, ali bodo danih pravic borci tudi deležni.

Ne glede na sredstva, ki so s ključem republiške solidarnosti enakomerno zagotovljena, in ne glede na to, da so razni organizacijski ukrepi v zadnjem času pripeljali zdravstvene službe bliže zainteresiranim – ne gre pozabiti, da so še vedno velike razlike v zmogljivostih zdravstvenih služb. Naj opozorimo, da smo imeli ob koncu leta 1977 borčevske ambulante ali dispanzerje v 46 krajih. Dispanzerji delujejo v Celju, Ljubljani, Mariboru, Novi Gorici in v Ravnah na Koroškem. Vse drugo so tako imenovane ambulante za borce, ki pa tudi niso vse izoblikovane tako kot to zahtevajo potrebe marsikdaj specifične obolevnosti borcev. Če k temu dodamo še to, da je v 109. členu zakona o zdravstvenem varstvu zapisano, da morajo imeti zdravstveni domovi tudi »službe zdravstvenega varstva borcev narodnoosvobodilne vojske« in ob tem povemo, da te službe še zdaleč nimajo vsi tovrstni

domovi – da ne govorimo o obstoječih kadrovskih težavah – lahko zaključimo, da nas tu čaka še dosti dela.

Torej: kjer ni borčevskih ambulant in dispanzerjev, kjer ni služb zdravstvenega varstva borcev narodnoosvobodilne vojske, je treba nemudoma pristopiti k reševanju teh vprašanj. Le tako bomo dosegli, da besede v zakonih, kot je bilo ostro povedano tudi na 18. seji komisije za vprašanja borcev skupščine SR Slovenije, ne bodo samo črke, zapisane na papirju.

Slej ko prej bo treba urediti enotno zdravstveno varstvo za vse borce

»Na področju zdravstvenega varstva borcev napredujemo, vendar pa je stanje glede na to, da je poprečna starost borcev 61 let (in družinskih invalidskih upravičencev 75) in da bodo bolezenske težave vse hujše in vse pogostejše in tudi glede na to, da naše zdravstvene službe še niso usposobljene tako kot to zahtevajo zakoni, še vedno zelo pereče,« je bilo ugotovljeno ob koncu razprave.

Zato je republiški komite v svoji informaciji med drugim zapisal, da bi bilo treba v prihodnje vztrajati ne le na tem, da se z novimi predpisi ne bi te pravice zmanjševale, marveč tudi doseči čimbolj popolnejše zdravstveno varstvo za večje število borcev. Zavzel je tudi stališče, da je treba mejne datume glede vstopa v narodnoosvobodilno vojsko zaradi staranja borcev v naslednjih letih vse bolj odpravljati ter postopoma priznati pravice do zdravstvenega varstva vsem udeležencem naše osvobodilne vojne, ki imajo priznano posebno dobo v dvojnem trajanju.

Milena Štrajnar

Primer uspešnega borčevskega dispanzerja je prav gotovo tovrstna zdravstvena ustanova v Ljubljani, ki jo vodi dr. Bogdan Dolenc – Naj v ilustracijo povemo, da imajo v tem ljubljanskem dispanzerju za borce 2500 kartotek, da so v letu 1977 opravili 10.000 pregledov (od tega je bilo aktivnih borcev 1649, upokojenih 8790 in kmetov-borcev 228), da so 161 borcev poslali v bolnišnico, 1550 na specialistične preglede, 137 na koristno zdravljenje, da je socialna delavka obravnavala 97 primerov.

Da bodo v ponos spominu!

Podprli predlog zakona o grobiščih in grobovih borcev

Na 18. seji komisije za vprašanja borcev skupščine SR Slovenije, ki je bila 15. februarja letos, so govorili tudi o predlogu zakona o grobiščih in grobovih borcev.

Gre za zakon, ki ureja le tista področja, ki so povezana z grobovi in grobišči padlih in v vojni umrlih borcev oziroma izjemoma tudi tista grobišča in grobovi, v katerih so bili prvotno pokopani, kasneje pa prekopani in preneseni v drug kraj. (V okvir zakona ne sodijo spomeniki in spominska obeležja narodnoosvobodilnega boja, kar je bilo na seji še posebej poudarjeno. Slednji bodo obravnavani v okviru varstva celotne kulturno-zgodovinske dediščine – kot pomembni sestavni del kulturnih in zgodovinskih spomenikov slovenskega naroda – in to v prednostnem zakonodajnem programu skupščine SR Slovenije v prvem tromesečju letošnjega leta.)

Morda bi v predlogu zakona o grobiščih in grobo-

vih borcev opozorili na četrty člen, v katerem je zapisano, da se lahko s samoupravnim sporazumom, sklenjenim med občinsko skupščino in krajevno skupnostjo ali organizacijo združenega dela, posamezna grobišča in grobove borcev izroči v varstvo, urejanje in vzdrževanje krajevni skupnosti ali organizaciji združenega dela.

Dalje je bilo ugotovljeno, da je na terenu čutiti že zdaj veliko aktivnost na tem področju, dolgo zanamrjenem in neurejenem. Sprejeta je vrsta tovrstnih sporazumov, kot primer pa so navedli pobudo Lovske zveze Slovenije, ki namerava prevzeti skrb nad težko dostopnimi grobišči in grobovi borcev. Člani komisije za vprašanja borcev skupščine SR Slovenije so hkrati izrazili skrb – takšna so bila mnenja tudi mnogih delegatov – da bi spomeniki in spominska obeležja narodnoosvobodilnega boja v okviru varstva celotne kulturno-zgodovinske dediščine nasproti drugim kulturnim spomenikom ne bili zapo-

stavljeni, »kar smo doslej kot borci in družba že večkrat ugotavljali«. Spomeniki in spominska obeležja narodnoosvobodilnega boja morajo biti resnično pomemben del nalog našega spomeniškega varstva.

Sicer pa so člani komisije za vprašanja borcev skupščine SR Slovenije podprli predlog zakona o grobiščih in grobovih borcev, ki prav gotovo razširja krog in obseg varovalnih objektov, uveljavlja sistem samoupravnega sporazumevanja in družbenega dogovarjanja na tem področju in hkrati določeneje opredeljuje nekatere določbe, ki naj zagotovijo sistematično, načrtno in stalno skrb za varstvo, urejanje in vzdrževanje teh pomnikov našega boja za svobodo.

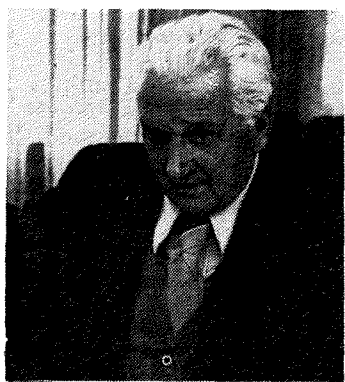
»Da bodo grobovi in grobišča borcev,« kot je rekel Janez Japelj, predsednik komisije za vprašanje borcev skupščine SR Slovenije, »v ponos spominu.«

Milena Štrajnar

Peter Stante-Skala

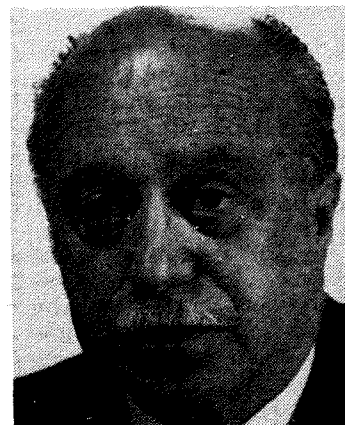
Vsi v vojsko, vse za vojsko

Jože Gričar-Metod

Lojze Ribič-Ribca

Mitja Ribičič-Ciril

Tone Cerar

Peter Zupančič

V dneh 18. in 19. februarja leta 1943 je bila v Dešnu pri Osoletu (nekdanje litijsko okrožje) partijska konferenca za Štajersko.

Od tistih dni je minilo nekaj več kot 35 let. Kaj se je pravzaprav dogajalo v Dešnu pri Osoletu, kdo vse se je udeležil partijske konference, kdo od teh tovarišic in tovarišev je še živ? V spominu je marsikaj zabrisanega.

»... Zbrali smo se, da bi obnovili dogodek, ki je pomemben del mozaika narodnoosvobodilnega boja v slovenskem prostoru. Partijska konferenca je bila na območju, od koder sta neposredno prodirala naša revolucija in osvobodilno gibanje proti Štajerski. Šlo je za politični prehod na enotno gibanje osvobodilne fronte, ki je preraščala v socialistično revolucijo z elementi oblasti in na spopad s kontrarevolucijo. Gre za to, da 'dolomitsko obdobje', kot ga omenja v svoji knjigi tovariš Kardelj, pokažemo na Štajerskem in na Koroškem. Partijska konferenca v Dešnu ni bila okrajna, okrožna, revirska ali zasavska, bila je konferenca za severno Slovenijo med Savo in Dravo.«

To so bile uvodne misli Mitje Ribičiča-Cirila na pogovoru s še živečimi udeleženci partijske konference pri Osoletu. Zbrali so

se v prostorih RK SZDL Slovenije, da bi obudili spomine o namenu in pomenu takratne konference. Pod vodstvom dr. Dušana Kraigherja-Juga in Petra Stante-Skale so se je takrat udeležili predstavniki KPS in OF ter vojaški in politični voditelji NOB na Štajerskem (predstavniki kamniškega, litijskega in revirskega okrožja 4. operativne cone ter Kamniško-Savinjskega odreda).

JOŽE GRIČAR-Metod:

»... Konferenca je potekala v nočeh 18. in 19. februarja leta 1943 pri Osoletu v Dešnu. Če se prav spominjam, mi je v tistih dneh omenil ali tovariš Jug ali tovariš Skala, da naj bi imeli na tem terenu neko posvetovanje. Želel je slišati moje mnenje o tem, kje bi bil za to najprimernejši kraj. Postavil pa je tudi pogoje: zbrali naj bi se v zavedni hiši s popolnoma zanesljivimi ljudmi, poslopje bi moralo biti v višje ležečem predelu, od koder bi bil možen hiter umik. In tako smo izbrali hišo pri Osoletu.

Dobro se spominjam nekaterih vodilnih tovarišev PK za Štajersko in komande 4. operativne cone: Jug, Skala, Tomaž, Stane, Vera Šlandrova...!

Menim, da je imel vsak izmed njih referat v zvezi z zadolžitvijo, ki jo je opravljal. Vem, da je imel tovariš Stane referat o vojaških zadevah. Kratko je predstavil razmere v Sloveniji in Jugoslaviji ter nas opozoril na vojaške naloge, ki so bile pred nami. Na konferenci smo tu-

di dobili informacijo o delu in načinu dela bele garde. Bili smo na mejnem območju z Dolenjsko. Poudarjena je bila potreba po izredni čuječnosti.

Vemo, da gre za dogodke, ki so sovpadali s časom, ko je bila premagana celotna šesta nemška armada pri Stalingradu. Slednje je na nas delovalo zelo, ohrabrujoče. Vedeli pa smo tudi, da je na Štajerskem težka vojaška situacija, da je padlo mnogo partizanov; padel je že Pohorski bataljon, nesrečo je doživela Savinjska četa...! Določneje pa o tem na partijski konferenci v Dešnu nismo govorili.

Morda smo se želeli izogniti malodušju ali celo paniki.

Ko je tovariš Franc Rozman-Stane govoril o vojaških nalogah je poudaril potrebo po mobilizaciji vseh sposobnih moških za partizane. Še posebno je bila izoblikovana parola: VSI V VOJSKO, VSE ZA VOJSKO! Na konferenci je bilo omenjeno, da ni mogoče pričakovati hitrega konca vojne. Nasprotno temu je bilo mogoče pričakovati večje akcije okupatorja in s tem v zvezi tudi povečano našo - partizansko aktivnost. Tudi o nujnosti stroge konspiracije smo govorili.

Mislim, da je imel tovariš Peter Stante-Skala referat o politično-organizacijskem delu, pri čemer je še posebno poudaril pomen organizacije SKOJ.

To je bilo še obdobje, ko smo mladinske organizacije neposredno organizirali člani okrožnega komiteja. Tudi AFŽ še ni imela posebne vodstva.

Zdi se mi, da je dr. Dušan Kraigher-Jug močno poudaril potrebo po organiziranju OF v slednji vasi, kar je veljalo tudi za odbore žena in mladine.

Tovarišica Vera Šlandrova je govorila predvsem o mladinski organizaciji in delu z mladimi. V tistem času smo imeli že precejšnje število izredno aktivnih mladih ljudi. Vse več dela je padalo seveda na mladinke, starejše žene in starejše moške.

Referatom je sledila razprava. Zasedali smo v dveh nočeh. Poudariti pa moram, da je bila pomembna tema pogovora na konferenci naša obveščevalna služba in varovanje naših enot pred iznenadanjem. S konference smo odšli na teren z zelo jasno začrtanimi nalogami.

PETER STANTE-Skala:

»... To je bilo obdobje, v katerem smo doživljali težke udarce; ne samo vojaške, predvsem politične. Zavedati se moramo, da sta bili partijska in frontna organizacija na Štajerskem tako rekoč skoraj likvidirani. Slednje pa je prav gotovo veljalo za industrijske centre.

Na tej partijski konferenci sem govoril kot partijski sekretar cone in pomočnik komandanta. Vedeli smo, da se kaže potreba po takšni pokrajinski konferenci, toda pri najboljši volji nismo bili sposobni (zaradi vseh okupatorjevih udarcev, ki smo jih dobivali) to izvršiti nekje na Štajerskem. Želim poudariti, da je imelo prav litijsko-moravsko območje izredno veliko vlogo za nadaljni vojaško-politični razvoj na Štajerskem. Spominjam se, da smo doživljali precej kritiko češ da se pretežno zadržujemo na tem območju in da ne gremo na Štajersko. Da ne delujemo iz centrov navzven, so nam tudi očitali. Tretja kritika je omenjala, da smo premalo vojaško aktivni.

Mislim da je bilo pri tej konferenci najpomembnejše, da smo stopili na trdna tla, kar se tiče objektivne ocene vojaško-političnega položaja na tem delu Slovenije. Takrat smo odkrito povedali, da je še daleč od znakov, ki bi napovedovali konec vojne. Spominjam se, da smo bili izredno enotni, ko smo se odločili za taktiko naše aktivnosti. Že ko smo prišli na Štajersko,

smo poleg naše vojaške organizacije namenjali izredno pozornost političnemu delu na terenu. In naših enot smo pošiljali na teren najboljše tovariše. Že takrat smo se dogovorili, da moramo z ozirom na sovražnikovo tak tiko le-to spremeniti tudi mi. Terenskim aktivistom smo dajali vojaška spodbujanja. Zavedali smo se, da moramo varovati naše kadre. Tudi zaradi tega smo sklenili od zunaj prodirati v centre in ne obratno. S tem v zvezi smo imeli katastrofalne izkušnje. Ljudje so bili preplašeni in zaradi tega smo se tudi soočali s pogostim izdajstvom. Mislim, da je takrat naša spremenjena taktika uspela.

Seveda bi bila lahko tudi partijska konferenca KPS za Štajersko kjerkoli na moravskem ali na Menini planini ali drugod. Toda na tem območju smo imeli Zasavski bataljon, Kamniški bataljon in dobro organiziran teren. Presečenja so bila izključena. Prepričan sem, da so lahko vsi, ki so bili na tej konferenci v Dešnu pri Osoletu, odnesli dragocene napotke za svoje delo na terenu, saj ni šlo za nikakršno besedičenje.«

LOJZE RIBIČ-Ribca:

Iz zasavskih revirjev sva bila takrat povabljeni na partijsko konferenco v Dešnu jaz in Vilko Oresk Urban. Vilko se konference, ne vem zakaj, ni udeležil. Padel je šele kasneje. Takrat je bil sekretar okrajnega komiteja Trbovlje.

Želel bi poudariti, da smo ostajali v revirjih partijska organizacija in partijski forumi nepretrgoma od leta 1941. Prvi sekretar okrožnega komiteja je bil Ciril Kraigher, za njim Fris Keršič, ki je padel proti koncu leta 1942. Tako je ostajala možnost, da dva ali tri meseca v revirjih ni bilo okrožnega partijskega sekretarja; bili pa

Od teh jih je padlo deset, dva sta umrla po vojni, devet je še živih.

In tu je bila nenazadnje tudi velika lanskoletna skupna akcija pri reševanju prizadetega področja Trstenik, Golnik in Predvor, ki ga je prizadejal

Branko Vrhovec

V kinodvorani Kluba delegatov v Ljubljani je bila v sredo, petnajstega januarja deseta redna seja skupščine skupnosti socialnega varstva Slovenije. Med drugim je bila na dnevnem redu tudi obravnavanje predloga za izdajo zakona o civilnih invalidih vojne.

Predlog zakona o civilnih invalidih vojne je pripravljen na podlagi ustave SR Slovenije (zlasti na podlagi 314., 321. in 238. člena).

Varstvo žrtev fašističnega nasilja se je v SFRJ začelo urejati že takoj po končani vojni, vendar so takrat uživale žrtve fašističnega terorja le nekatere materialne pravice socialnega skrbstva. Leta 1952 je bil prvotni odlok, ki je urejal vprašanja s tega področja razveljavljen in v veljavo je stopila zvezna uredba, ki je nalagala posameznim republikam dolžnost podeljevanja podpor žrtvam fašističnega nasilja. Leta 1953 je LR Slovenija s svojo uredbo določila denarne podpore omenjenim upravičencem, te pa so bile odvisne od premoženja, števila družinskih članov ter delovne sposobnosti upravičenca. Ob ustavnem usklajevanju leta 1963 je uredbo nadomestil zakon o družbeni denarni pomoči žrtvam fašizma in njihovim družinam – zakon je bil sprejet leta 1965. Tri leta kasneje je zakon doživel bistvene spremembe, predvsem v določanju nekaterih kategorij žrtev fašističnega nasilja, civilnih žrtev vojne, žrtev vojnega materiala in njihovih družinskih članov.

Omenjeni zakon je definiral tri kategorije žrtev in jim določil oblike varstva.

Civilni invalidi vojne pričakujejo nov zakon

Varstvo zajema žrtve s 60 do 100 odstotno telesno okvaro, določa denarne pomoči za posamezne kategorije ter tudi druge oblike varstva (ortopedske pripomočke, tehnične pripomočke in rehabilitacijo). V letu 1971 je bila temu dodana še dopolnitev.

Zveza društev civilnih invalidov vojne je pred dvema letoma opravila popis, ki je zajel vse običajne omenjene kategorije. Po teh podatkih je bilo v času popisa v Sloveniji 252 civilnih žrtev vojne, 402 žrtvi fašističnega nasilja, 806 žrtev vojnega materiala – kar je skupaj 1460 žrtev. Od tega števila so, kot smo že omenili, vključeni v varstvo le 60 do 100 odstotni invalidi. V letu 1976 je tako varstvo uživalo 1095 upravičencev. V istem letu je prejelo malo dodatek za postrežbo in tujo pomoč 264 upravičencev, dodatno denarno pomoč pa 168 upravičencev.

Novelacijo zakona s področja socialnega skrbstva za civilne invalide vojne narekuje nujnost usklajevanja z – na podlagi ustave izdanimi zakoni (o otroškem dodatku, o zdravstvenem varstvu).

Poleg nujnega zakonskega in »medzakonskega« usklajevanja je potrebno zakon uskladiti tudi s predlogom dogovora o izboljšanju varstva civilnih invalidov vojne med socialističnimi republikami in obema avtonomnima pokrajinama. Varstvo na tem področju po vsej državi ni enotno in Slovenija je v tem pogledu šele na šestem mestu. Zato je nov zakon zahtevala tudi zveza društev civilnih invalidov vojne SR Slovenije, kajti to varstvo zaostaja za socialnim varstvom na drugih področjih v SR Sloveniji.

Tehtne so bile zahteve Zveze društev civilnih invalidov vojne za ustreznejšo terminologijo. Tako naj bi ne govorili več o

»denarni pomoči«, »dodatni denarni pomoči«, »žrtvah«... ampak o civilnih invalidih vojne, invalidnosti in invalidskem dodatku. Invalidi so imeli tudi pripombe na mejo invalidnosti, ki je upoštevana za invalidnino, predlagali so razporeditev upravičencev v več skupin ter predlagali spremembe pri uveljavljanju dodatne denarne pomoči, pri uveljavljanju pravic do zdravljenja v naravnih zdraviliščih, poleg tega pa predlagali pregled možnosti za izboljšanje nekaterih drugih oblik varstva teh oseb.

Prva novost omenjenega zakona je njegovo preimenovanje (zakon o civilnih invalidih vojne), druga – vključitev nove kategorije »žrtev diverzantskega oziroma terorističnega napada na SFRJ«, tretja – povečanje osnovne denarne pomoči, ki se preimenuje v civilno invalidnino (ki se glede na udeležbo v NOV poveča še za 25 odstotkov) četrta

– povečanje dodatka za postrežbo žrtvam fašističnega nasilja še za 15 odstotkov, peta – vzpostavitev določenega razmerja med vojaškimi invalidi in civilnimi invalidi vojne, šesta – povečanje dodatne pomoči za 50 odstotkov glede na mejni znesek najnižjih pokojninskih prejemkov (tega določi Skupnost pokojninskega in invalidskega zavarovanja SR Slovenije za tekoče leto) ter povečanje tega dodatka za družinske članke za 25 odstotkov.

Predlog predvideva tudi uvedbo dveh novih oblik varstva: pomoč za novorojenega otroka in pogrebne, če upravičenci nimajo teh pravic po drugih predpisih. V primeru, da bi ocenjevali invalidnost civilnih invalidov vojne kot se ocenjuje vojaške vojne invalide, bi bil položaj prvih ugodnejši, kar bi pa tudi pomenilo, da bi se število sedanjih upravičencev, ki jih je 1095, zvišalo na 1345.

Zakon bi natančno določal, da zagotavlja sredstva za varstvo žrtev fašističnega nasilja, civilnih žrtev vojne in vojnega materiala SR Slovenija v republiškem proračunu.

Zaradi realnih možnosti uveljavljanja novega zakona se predlaga po sprejetju njegovo postopno uresničevanje. Tako naj bi se še v tem letu zakon realiziral 70 odstotno, v prihodnjem letu pa v celoti.

Delegati so na svoji redni deseti seji temeljito pretresli osnutek oziroma predlog novega zakona (o skupnem obravnavanju obeh so se zaradi pospešitve postopka soglasno odločili že na začetku) in predlagali nekatere terminološke pa tudi vsebinske spremembe. O vprašanju otroškega dodatka so bili mnenja, da naj se to vprašanje ureja na področju skupnosti otroškega varstva, da bi ne mešali področij pristojnosti. Ob tem so si bili končno delegati edini, da je potrebno skupnost otroškega varstva opozoriti, naj v ustrezen zakon o otroških dodatkih vnese tudi otroški dodatek za otroke civilnih invalidov vojne.

Izvršni odbor skupnosti za socialno skrbstvo Slovenije in Republiški komite za vprašanja borcev in VI sta imela ob osnutku določene pripombe – nekaj jih je imela tudi zakonodajna komisija, ki so bile v razpravi podane in zvečine tudi sprejete.

Upati je, da bo po pospešenem postopku obravnavan zakon proti koncu pomladi že sprejet.

Bojana Ž.-Jesih

Volilna konferenca ZZB NOV v Novem mestu, ki je bila 20. 12. 1977, je potekala v izredno delovnem vzdušju in iz zapisnikov je mogoče razbrati, da so se prav vsi razpravljalci na razpravo o poročilu o delu v minuli mandatni dobi resno pripravili.

O delu v preteklih štirih letih je bilo povedanih dosti pohvalnih besed, borci pa so brez zadreg in odprto govorili tudi o tistih področjih svojega delovanja in dela, kjer ni šlo vse gladko in kjer bo treba v prihodnje bolje delati.

Socialna in zdravstvena problematika borcev je bila reševana kolikor mogoče sproti in na tem področju ni bilo posebnih težav. V razpravi je bilo poudarjeno, da je bilo v novomeški občini – kot edini v Sloveniji, kodeljenih trikrat več sredstev za reševanje stanovanjskih problemov borcev, kot je bila obveza samoupravne stanovanjske skupnosti. Po-

Delo v minuli mandatni dobi je bilo uspešno, prihodnost pa nalaga nove naloge

leg tega je skupščina občine Novo mesto dodelila še več sredstev za reševanje borčevske problematike. Pri tem pa je bilo v razpravi tudi izraženo nezadovoljstvo, da prihaja med različnimi občinami v Sloveniji do tako občutnih razlik v višinah odmerjene družbene pomoči borcem NOV. Ne soglašajo s tem, da na primer nekatere »bogatejše« občine izplačujejo denar-

no družbeno pomoč borcem do tri tisoč novih dinarjev, medtem ko je ta višina v »revnejših« občinah okrog tristo in manj dinarjev (kar velja za Novo mesto, Metliko, Ajdovščino...). Tu bi bilo potrebno dogovarjanje na medobčinski ravni.

Iz razprave je razvidno dejstvo, da je bila dobra aktivnost borcev na tistih področjih in v tistih krajevnih or-

ganizacijah, kjer borci najbolj zagnano delajo – kot sta na primer prenašanje tradicij NOB na mladino in SLO.

V zvezi z urejanjem zdravstvene borčevske problematike so tovariši v razpravi pohvalili delo regionalne komisije, ki zajema v to področje dela pet občin. Konkreten uspeh dela te komisije je ustanovitev dispanzerja za borce v Novem mestu, ki

že deluje, čeprav so tu še nekatere težave. V sklopu tega dispanzerja deluje tudi patronažna služba, ki pa bi po mnenju nekaterih morala zajeti še večje število borcev.

Iz gradiva je razvidno, da gre še za vrsto odprtih materialnih problemov, za materialne akcije, ki so bile začete pa jih je še treba dokončati. S tem v zvezi je tudi problematika

muzejske dejavnosti NOB in še nekatera druga področja. Omeniti velja še zgleden primer krajevnega odbora ZB Straža, ki za primere obnove spomenikov NOB in drugih dejavnosti pridobiva sredstva od delovnih organizacij na svojem območju in z njimi tudi drugače dobro sodeluje.

Med še številnimi manjšimi problemi je bilo v razpravi predlagano, naj bi borci pregledali podatke o svojem članstvu, ker je še precej takih, ki so sodelovali v NOB pa niso člani ZB. Novomeški borci so z minuto molka posvetili spomin štiristo umrlim članom v minulem mandatnem obdobju.

Za prihodnje obdobje so si borci v Novem mestu zadali naloge, da bodo tvorno sodelovali in po svojih močeh doprinali k uresničevanju družbenega plana občine, da bodo svoje delovanje prenašali v krajevne skupnosti in tudi v OZD.

Vorančevi dnevi 78'

Med Uršljo in Peco so viže in rej

Berem in gledam!

Kdo je ta, mehak kakor dobra mati, ki reže sosedovim sirotejem pogačo, zraven pa ves trd in nasršen, kakor kuhar, kadar strga hren?

Berem in gledam in strmim.

Ali si skala, ali klada, ali človek, ali medved?

»Boren paver sem, boren paver, ali ne vidiš?«

Ne, ne vidim! Potuhuješ se! Zakaj nenadoma si mi drevo, dim, veter, sinjina in daljina in nič!

OTON ŽUPANČIČ O VORANCU

V Kotlje, k nogam Uršlje gore, je življenje vsadilo trdoživno seme. Na gnojlačni zemlji, sredi »požiralnikov«, ki vrejo iz zemlje, kakor da bi gora točila, ob garanju »burnih pavrov« in ob ponosu mogočnih gospodarjev je vzniknil in rasel Lovro Kuhar. In ta fantič, Prežihov Voranc, ki je v jutranjem mrazu prvega majskega dne gnal pod goro bické na pašo, sprejel od dekleta rdeč nagelj in zbežal pred tujimi ljudmi, ki so šli v naravo praznovat prepovedani delavski praznik, je kmalu postal njihov glasnik. Z delom med guštanjskimi železarji se je kalil, zbiral okrog sebe komuniste in ustanovil partijsko celico, organiziral 2. in 3. kongres SKOJ v Kefrovem mlinu pri Kotljah. In beg čez mejo pred aretacijo. V začetku leta 1935 ga kot »Richarda« že najdemo med Titovimi sodelavci v CK KPJ na Dunaju ter na sedmem kongresu kominterné, kjer je bil s psevdonomom »Valič« v imenu slovenske skupine član delegacije KPJ s posvetovalno pravico.

Nato spet delo v CK KPJ v Parizu, vrnitev v domovino, zapor in taborišča v letih nacizma. Pa ponos in zanos ob dograjevanju nove domovine, kateri je žrtvoval družino in zdravje. Osemnajstega februarja 1950 so Kotljam

vrnili Vorančevo telo.

Glej žensko pred hišo v jutranji svetlobi, ko prejme solzice iz Vorančevih rok! To je prizor, stkan iz same luči, ali ni to Bogomila, ko jo oblije mavrica? Tako lepoto je zmogel pri nas edini Prešeren. (Župančič)

Telo strohni, dela in misli pa živijo. Živijo še toliko bolj, ker jih iz roda v rod, iz leta v leto obujajo tisoči bralcev Prežihovih Solzic in Samorastnikov, tisoči njegovih hudabivških pankrtov, ki so zapustili temne globače in osojne bregove, vzeli tovarne in rudnike v svoje roke ter postali delavci, inženirji, profesorji... samoupravljalci. In tako lahko sami odmerijo tudi delež za svoje kulturne potrebe, ki niso majhne. Ni jim žal žuljavih rok in ožganega obraza, ne težko prigranega dinarja, če se z njim lahko oddolžijo Vorancu, če udarjanje kladiv in prasketanje jekla v pečeh zaduši ubrano zapeta pesem, če »pride« kultura po končanem šihu za njimi tudi v najbolj oddaljenem zaselek v dolini. Ko pa so s Prežihom povezana imena kot sta Prešeren in Župančič, je veselje še toliko večje.

Od 23. januarja do 4. marca tečejo v Mežiški dolini »Vorančevi dnevi '78«, ki jih Koroška poklanja in slavi v spomin na Župančiča, Prešerna in

Prežiha. Začeli so se z recitalom ob stoletnici rojstva Otona Župančiča v študijski knjižnici na Ravnah, ki so ga pripravili študijska knjižnica, društvo koroških knjižničarjev, recitatorji iz KUD in moški pevski zbor »Vres«, končali pa se bodo 4. marca v Črni z glasbeno-folklorno prireditvijo. Med Uršljo in Peco so viže in rej v izvedbi moškega zbora Šentanelski pavri in folklorne skupine KPD Prežihov Voranc z Raven. Preveč bi bilo naštevavanja, če bi hoteli omeniti vseh dvainpetdeset različnih prireditev, ki se bodo izvrstile v teh dneh, zato omenimo le nekatere. Prešernovo gledališče iz Kranja je na Ravnah in v Mežici gostovalo s Haškovi in Grünovim »Švejkom«, mladinsko gledališče iz Ljubljane z mladinsko igro A. Harris, »Pavliha in Mica« na Ravnah, Prevaljah, v Mežici in Črni. Šentjakobsko gledališče iz Ljubljane bo gostovalo 4. marca na Ravnah z Župančičevo »Veroniko Deseniško«, lutkovno gledališče iz Maribora pa se bo predstavilo 28. februarja na Ravnah, Prevaljah, Mežici in Črni z lutkovno igrico »Klobuček in Klobučica«, v Javorju, Koprivni, Strojni in Šentanelu pa z lutkovno igrico Edija Majarona »Ježek in Ježon«. V Kotljah in Šentanelu je

gostoval tudi mali oder SNG Maribor z Vučetičevimi »Liziko«. Omeniti moramo še monodramo inž. Mitje Šipka po Prežihovi noveli Svetneči Gašper, s katero se je predstavil na Lešah, 26. februarja pa bo znanega preklinjalca zagrabil še v Šentanelu in v Topli.

Na »Vorančeve dneve '78« so organizatorji – skupščina občine Ravne, družbenopolitične organizacije in kulturna skupnost Ravne povabili še društvo likovnih umetnikov ter KUD Dule Milosavljevič iz pobratene občine Čačak. Vrh so Vorančevi dnevi vsekakor dosegli z 11. revijo pevskih zborov »Od Pliberka do Traberka« v organizaciji občinske zveze kulturno prosvetnih organizacij, na kateri so poleg pevskih zborov iz Mežiške doline sodelovali še pevski zbori iz zamejstva ter iz sosednih občin Dravograd (Traberka), Radlje in Slovenj Gradec. Tako pesem ne pozna niti občinskih niti državnih meja (17. februarja je v Pliberku v Avstriji nastopilo kar enajst zborov z obeh strani meje). Koncerti so bili še v Črni, Mežici, Prevaljah ter Dravogradu. Na sklepni prireditvi 18. februarja na Ravnah sta se osemindvajsetim zborom pridružila še pihalni orkester ravenskih železarjev ter folklorna skupina KPD Pre-

žihov Voranc z Raven in premajhna je bila športna dvorana pri osnovni šoli, da bi lahko vsi, ki so želeli, prisluhnili 868 pevcem, godbenikom in plesalcem.

Poseben pomen letošnjim Vorančevim dnevom daje zamisel, da je treba kulturo približati ljudem, zato so prireditve iz večjih krajev v dolini prenesli tudi v oddaljene vasi in zaselke (npr. Topla visoko pod Peco šteje le pet kmetij, pa se bo vseeno kar v kmečki hiši

predstavil inž. Šipek s »Svetnečim Gašperjem«.

Kljub široko zastavljeni in, lahko rečemo, zelo uspešni kulturni akciji, pa smo ob Vorančevih dnevih pogrešali znanstveno posvetovanje o Prežihovem literarnem ustvarjanju, še bolj pa o njegovem revolucionarnem in političnem delovanju. Verjetno pa to ni dolg samo Koroške, ampak slovenskega, če ne že jugoslovanskega zgodovinarja.

Milan Vogel

Plakete ZZB NOV Jugoslavije

Predsedstvo zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije je na svoji 18. seji dne 26. decembra 1977 razpravljalo o dodelitvi »Plaket ZZB NOV« za leto 1978.

Sloveniji je bilo dodeljenih 62 plaket, ki naj bi jih v letošnjem letu prejeli posamezniki ali organizacije (po že znanih kriterijih in merilih).

Te dni je republiški odbor ZZB NOV Slovenije poslal vsem občinskim odborom ZZB NOV Slovenije okrožnice z okvirnimi številkami za predloge, ki naj bi jih le-ti posredovali žiriji pri republiškem odboru ZZB NOV Slovenije. Nekatere občine, ki imajo manjše število članov ZB, se bodo morale medsebojno dogovoriti za predloge, kar je v okrožnici republiškega odbora posebej omenjeno oziroma predlagano:

Predloge je treba poslati najpozneje do 15. aprila 1978, ker jih po tem roku ne bo mogoče upoštevati.

Podeljene Kajuhove nagrade

V torek, 21. februarja je bila svečana podelitev Kajuhovih nagrad za leto 1977, ki jih podeljuje založba Borec za izvirna in še neobjavljena dela, ki obravnavajo partizanstvo, ilegalno, predvojno partijsko delo in razredno borbo, koncentracijska taborišča ter sodobna napredna gibanja.

Žirija, ki so jo sestavljali dr. Tone Ferenc, France Filipič, dr. Milica Kacin-Wohinz, dr. Avgustin Lah, Jože Šmit in Leopold Suhodolčan ko predstavnik založbe, letos prve nagrade ni podelila. Drugi nagradi prejmeta Banko Šomen in dr. Franc Rozman, tretjo nagrado pa Jože Vidic.

Branko Šomen dobi Kajuhovo nagrado za mladinski roman Med v laseh. V njem opisuje svoja otroška leta, ki jih je preživel v Murski Soboti med desetdnevno nemško in štiriletno madžarsko okupacijo. V svojem delu piše, kako so otroci dojemali tisti težki čas in naš osvobodilni boj. Kljub preprostim predstavam in spoznanju so dojemali bistveno dogajanje. Delo je dragoceno, ker prikazuje življenje v Pomurju, ki so ga skušali okupatorji pomadžariti. Prikaže boj proti Slovincem

in Židom in odpor naših ljudi, iz povesti pa lepo izstopa sodelovanje dveh narodnosti v boju proti poskusu zasužnjitve. Šomnova pripoved se odvija po dogodkih, ki jih je večinoma neposredno zaznal in je v njih iskriivo radoveden in šolarsko neugnan udeleženec. Privlačna in dojemljiva pripoved in predstavitev dogajanja sta odliki te Šomnove mladinske kronike, zaradi katerih je žirija avtorju prisodila Kajuhovo nagrado.

Dr. Franc Rozman je raziskal, opisal in uspešno zagovarjal kot svoje doktorsko delo razpravo o socialističnem delavskem gibanju na slovenskem Štajerskem do prve svetovne vojne. Dokaj obsežna monografija v sedmih poglavjih kronološko obravnava posamezne veje razvoja delavskega gibanja v obdobju 1868 do 1914. Avtor je prikazal program, politiko, organizacijo in delovanje socialne demokracije in ob tem tudi celotno podobo političnega dogajanja v tistem obdobju. Dr. Rozman je zbral dragocene, doslej neznane podatke; svoje delo je bogato dokumentiral in nam pripravil prvi pregled nad celotnim razvojem delavskega gibanja v eni zgodovinskih slovenskih dežel.

Na osnovi tega dela je bil avtor promoviran za doktorja zgodovinskih ved, naša žirija pa je ocenila tudi pomembnost dela za zgodovino našega delavskega gibanja in mu prisodila Kajuhovo nagrado.

Tretjo Kajuhovo nagrado pa prejme **Jože Vidic**. Žirija je bila pozorna predvsem na izredno prizadevno zbiranje in preverjanje pričevanj o nekaterih dogajanjih v obdobju narodnoosvobodilnega boja, ki so zbrana v knjigah Po sledovih črne roke in Sedem krst za Ronkarjevo družino. Vidičovo delo dobiva nedvomno priznanje v zanimanju številnih bralcev, kajti v knjigah je opisanih nešteto dogodkov in oseb z imeni. Žirija sodi, da dajeta oba zbornika pričevanj veliko dragocenega gradiva za sistematično obdelavo nekaterih tokov v osvobodilnem boju, kar seveda terja še nadaljevanje raziskovalnega dela, nato pa znanstveno ali celo literarno obdelavo. Letošnje delo – Sedem krst za Ronkarjevo družino – opisuje dogajanje na Gorenjskem.

Vsem trem nagrajencem iskreno čestitamo in jim želimo, da svoje delo tudi poslej uspešno nadaljujejo.

LJUBNO

Obveščenost borcev

KO ZZB NOV Ljubno pri Podnartu je zelo aktivna. Svoje člane redno obvešča o svojem delu. Težave posameznih borcev uspešno rešujejo. Borce v bolnišnicah redno obiskujejo. Od umrlih članov se poslovijo z govorom, vencem in organizirano udeležbo pri pogrebu.

Za letos načrtujejo, da se bodo tvorno vključili v praznovanje krajevnega praznika. Tesno bodo sodelovali z odborom za LO, varnost in družbeno samozaščito in prenašali svoje izkušnje iz NOB na mlajše, sodelovali pa bodo tudi na obrambnih vajah, tečajih in raznih proslavah. V osnovni šoli v Ljubnem bodo imeli predavanja iz zgodovine NOB.

Prireditve, ki bo 22. julija v Dragi, se bodo udeležili številni člani in svojci.

Ob vsem tem pa redno skrbijo za vsa spominska obeležja NOB na območju KS Ljubno.

CIRIL ROZMAN

KOČEVJE

Kurirji pred številnimi nalogami

V Kočevju je bila v začetku februarja ustanovljena regijska komisija Kočevsko-ribniškega območja odbora IV. brigade VDV – partizanskih kurirjev Slovenije. Poleg nekdanjih kurirjev so se seje poleg predsednika in tajnika občinskega odbora ZZB NOV Kočevje udeležili tudi podpredsednik republiškega odbora brigade Tone Pristov-Gusar.

Na seji so izvolili za predsednika regijske komisije Alojza Kovačiča-Sineta, za podpredsednika Ivana Dulmana, za zgodovino Franca Debeljaka, za obujanje partizanskih tradicij Janka Štimca, za socialna vprašanja pa Jožeta Novaka. Vsi člani komisije so istočasno člani komisije pri Občinski organizaciji ZZB NOV Kočevje, kjer bodo lahko usklajevali vso dejavnost regijske komisije.

Na seji si je komisija naložila veliko nalogo. Poleg zbiranja zgodovinskega gradiva o razvoju kurirskih zvez bodo kurirji sodelovali na vseh republiških in lokalnih proslavah, predvsem pri organizaciji Kurirčkove pošte, transverzale kurirjev in vezistov NOV, pohoda Po poteh partizanske Ljubljane in srečanja kurirjev in vezistov na Lisci. Pri vseh akcijah pa jih bo Občinski odbor ZZB NOV Kočevje materialno podprl.

MAKS BURGAR

STARA CERKEV

Številne prireditve ob krajevnem prazniku

Prvega zбора slovenskih aktivistov, ki je bil 27. aprila 1943 leta v skednju nedaleč od Pugleda, se je udeležilo okoli 120 aktivistov, ki so poslušali poročila Edvarda Kardelja, Borisa Kidriča in drugih, o delu OF in enot NOV.

V spomin na ta pomemben dogodek in ob 35-letnici tega zborovanja so se vodstva v tej krajevni skupnosti odločila, da letos praznujejo v tem kraju krajevni praznik, obletnico OF in delavski praznik 1. maj, na dan 27. aprila.

Opuščeno naselje Pugled leži na nadmorski višini 645 metrov. To naselje in okoliški kraji, ki mejijo na območje Kočevskega Roga, so bili pomembni za razvoj NOV, saj so bile v tej okolici številne baze, partizanska tehnika, bolnišnice in drugo.

Organizatorji letošnje proslave vabijo, da se tega slavlja udeleži čim večje število preživelih aktivistov in borcev NOV. Pričakujejo tudi ostale, posebno še mladino, ker jo želijo seznaniti kako in pod kakšnimi pogoji se je vodil boj proti okupatorju in njegovim pomagačem ter kako se je rojevala ljudska oblast.

VIKTOR DRAGOŠ

NOVO MESTO

Ocenili so delo ZRVS

Da bi pregledali uspehe dela in te ocenili, so se 12. 2. 1978 zbrali delegati na občinski konferenci ZRVS v Novem mestu. Kritično so analizirali opravljeno delo v letu 1977 in ugotovili, da je bilo uspešno opravljeno. Dosežen je bil znaten napredek organizacije. Tudi vaja »GORJANCI 77« je med drugim nudila organizacijam ZRVS v KS bogat vir praktičnih izkušenj in pokazala pomembnost sodelovanja v KS. V poročilu in razpravi so poudarili, da so bile naloge sicer uspešno opravljene, vendar bodo v prihodnje še z večjo vnemo nadaljevali s strokovnim vojaškim poukom in idejnopolitičnim izobraževanjem.

Za pomemben prispevek k razvoju ZRVS so bile podeljene srebrne plakete KO ZRVS Žužemberk in 4 posameznikom, bronaste plakete pa je prejelo 8 posameznikov in KO ZSMS osnovni šoli v Žužemberku. Priznanja so prejeli: osnovna šola Šentjernej, KO ZSMS Uršna sela, TOZD Iskra Šentjernej in 12 posameznikov – članov ZRVS za svoje aktivno delo. Zaradi uspešnega vodenja organizacije ZRVS v občini je bil ponovno izvoljen Ivan SLAPNIK.

PUREBER MARJAN

KOČEVJE

Knjiga o Zapadno dolenskem odredu

Sredi februarja so se v Kočevju zbrali Slavko Malnar, Slavko Frbežar, Janez Rugole iz KS Osilnica, Tone Škvar iz KS Vas-Fara, Franc Mišmaš, Vinko Hren, Metoda Adamič, Drago Gril, Ivan Arko, Tone Novak, Jože Žagar, Lojze Bele-Tičko, Velimir Kraševac-Igor in Peter Šobar na delovnem sestanku o pisanju knjige »Zapadno dolenski odred«.

Zapadno dolenski odred, ki se je ustanovil v gozdovih Roga, je imel iz severne strani Kočevja izredno dobro organizirano delo. Ljudje iz tega dela Kočevske so organizirano, bodisi v skupinah s celimi družinami in borce odhajali v mesecu maju, juniju in juliju 1942. leta v ta odred in vasi severno od Kočevja.

Iz Zapadno dolenskega odreda se je po razsulu Italije ustanovila IX. Slovenska narodnoosvobodilna udarna brigada, ki jo z vso pravico lahko imenujemo »Kočevska«, ki se je do osvoboditve bojevala v sestavi XVIII. divizije.

Nalogo za pisanje je prevzel Velimir Kraševac-Igor. Vsake borce in borke ZDO, ki so bili v njem, ali pa v IX. SNOUB, kateri se bo napisala knjiga, prosimo, naj pošljejo svoje spomine, fotografije ali dokumente iz teh dveh enot, na občinski odbor ZZB NOV Kočevje, Ljubljanska cesta 61330 Kočevje.

Š. P.

ROGAŠKA SLATINA

Marljivi planinci

Planinsko društvo iz Rogaške Slatine že vrsto let posebej ča posebno skrb negovanju tradicij NOB. Med drugim tudi sleherno leto pripravijo v osnovni šoli v Rogaški Slatini srečanje s komandantom Štirinajste in narodnim herojem Tonetom Vidmarjem-Luko. Poleg tega pripravijo skupaj PD Poljčane pohod na Boč v počastitev praznika OF. Veliko število članov tega društva se je letos udeležilo tudi pohoda in proslave na Donački gori.

Tudi delu v pripravah SLO so planinci posvetili veliko mero pozornosti. Samo v vaji »Planina 77« je sodelovalo 21 članov in 12 pionirjev. Planinci tudi vzdržujejo planinsko vezno pot »štajersko-zagorska transverzala«.

Letos bo tudi slavnostna proslava ob desetletnici potiporojstni hiši Borisa Kidriča.

FRANC JEŽOVNIK

Kako dobiti čimveč podatkov

Natančni opisi dogodkov iz naših krajev med NOB so še vedno pomanjkljivi in nepopolni, za organizacijo ZB pa so izredno pomembni. Z območja nekdanjega logaškega rajona je zbranega sicer že veliko zgodovinskega gradiva, vendar žal še vedno premalo, da bi lahko dokončno oblikovali kroniko medvojne logaškega rajona, ki je obsegal območje današnje občine Logatec in KS Unec-Ivanje selo, ki sodita danes k cerkniški občini, ter KS Planina, ki je priključena občini Postojna. Ker sta omenjeni KS sodili v sestav logaškega rajona, se bodo njihove kronike obdelovale v okviru takratne teritorialne razdelitve, to je v sestavi takratnega logaškega rajona.

Do sedaj zbrano gradivo so prispevali le nekateri posamezniki za posamezne krajevne skupnosti, dobro pa vemo, da je zgodovino ustvarjal narod, zato menim, da moramo vsi prispevati svoj delež, kot smo ga prispevali v boju proti okupatorju.

Na osnovi takih ugotovitev je občinski odbor ZB Logatec nedolgo tega sklenil, da izvede ponovno akcijo za zbiranje zgodovinskega gradiva za predvojno, medvojno in povojno obdobje. Vprašalne pole so že pripravljene, izpolnili pa naj bi jih vsi člani ZB in v njih naj bi opisali vsaj enega izmed dogod-

kov, ki so jih med NOB preživeli in se nanaša na to območje.

Svojci naj bi napisali podatke o padlih ali umrlih borcih, aktivistih, pogrešanih ali žrtvah vojne. Da bi bili ti opisi čimbolj popolni, bi se morali posluževati številnih načinov zbiranja informacij, ter tako zbrati čimveč gradiva, ki bi sicer šlo v pozabo, česar pa mi, ki smo še ostali, ne smemo dovoliti.

Zavedamo se, da smo veliko zamudili, tudi naši spomini so že nekoliko obledeli, vendar je še vedno čas, da nekaj podatkov le še zberemo, si osvežimo svoje spomine in končno uredimo in oblikujemo krajevne in občinske kronike. Mladina nam pri tem lahko veliko pomaga. Zelo radi pripovedujemo mladim, kako je potekel naš boj, kako smo sodelovali v tej ali oni akciji. Tudi mladi radi napišejo, kako se je hrabro bojeval njihov očka, mamica... še posebno, če je to njihova šolska ali domača naloga. Zato nam tudi šole lahko nudijo veliko pomoč.

Vemo pa, da bodo te kronike lahko koristile šolam, kjer bi otroci lahko spoznavali vlogo svojega kraja v času revolucije.

Marsikateri pomemben podatek bi lahko zbrali tudi iz dokumentov, s katerimi so člani ZZB uveljavili dvojna leta za medvojni čas. Tudi tisti tovariši, ki

niso iz teh krajev, pa so se v času vojne nahajali tukaj kot politični delavci na terenu ali jih spomini kakorkoli vežejo na te kraje, bi lahko z opisom svojih spominov marsikaj doprinesli.

Tudi uredništvo TV-15 in nekateri drugi časopisi, predvsem lokalni, bodo te vrste prispevke radi objavili.

Krajevni organizaciji ZB Unec in Laze sta imeli v zvezi s to nalogo že nekaj sestankov in pogovorov. To nalogo nameravajo izvesti nekako tako: Za tiste borce in aktiviste, ki živijo na območju KS in bližnje okolice bodo pomagale zbirati podatke manjše organizirane skupine, člani ZB in mladina. S posamezniki se bodo pogovarjali ter na poseben vprašalnik vpisali njihove spomine. Tistim borcem in aktivistom pa, ki živijo izven območja svojega kraja, bodo vprašalnike poslali po pošti. Podatke bodo zbirali tudi od mlajših, če so jim le-ti poznani iz pripovedovanja pokojnih sorodnikov, znancev ali prijateljev.

Želimo, da bi ta akcija rodila čimveč uspeha in da bi našla masovni odziv med člani ZZB in ostalimi in da tako ne bi šlo v pozabo naše delo in žrtve za svobodo, ki jo danes uživamo.

Jože Simšič-Jelen

TRBOVLJE

Razvili so nov prapor

Organizacija VVI Trbovlje šteje 253 članov in je v minulem letu opravila pomembno družbeno in politično nalogo, saj so člani tega društva sodelovali pri vseh pomembnejših akcijah v občini in v akcijah, ki so jih organizirali člani ZB.

Sportno društvo »Invalid« je prevzelo skrb za rekreacijo in šport invalidov našega območja. Društvo vključuje 220 invalidov športnikov, ki se udeležujejo vseh športnih prireditvev v občini in republiki.

Ze spomladi je odbor ZVVI začel v občini z akcijo za novi prapor, kajti dosedanji je že močno dotrajan. V delovnih organizacijah so uspeli zbrati 6500 din, s prostovoljnimi prispevki članstva so zbrali 6000 din, občinska organizacija ZB pa je prispevala 5000 din.

Pokroviteljstvo nad praporom je prevzel občinski odbor ZB NOV Trbovlje. Prapor so na posebni slavnosti razvili in ga s svojim spominskim trakom izročili organizaciji VVI. Novi prapor je razvil predsednik občinskega odbora ZB NOV Avgust Povše-Dušan, v varstvo pa ga je prevzel Janez Guna.

Po razviti prapora so pripravili kulturni program v sodelovanju s trboveljskim oktetom in KUD »Svoboda« 11 iz Trbovelj.

Z. J.

Ob razviti novega prapora ZVVI v Trbovljah

LJUBLJANA

Ustanovni zbor
pripadnikov vojaškega
šolstva NOV in POS

Pripadniki oficirskih in podoficirskih šol (vojaškega šolstva) NOV in POS so imeli 16. februarja 1978 v prostorih vojaške gimnazije Franca Rozmana-Staneta v Ljubljani svoj ustanovni zbor. Iz vse Slovenije se je zbora udeležilo precej tovarišic in tovarišev, ki so bili v sestavi vodstvenega, predavateljskega ali pomožnega osebja, oziroma so bili tečajniki (slušatelji) oficirske šole glavnega štaba NOV in POS, oficirske šole devetega korpusa, podoficirskih šol sedmega in devetega korpusa, četrtne operativne cone ter ostalih tovrstnih šol in tečajev pri divizijah. Vsi udeleženci zbora so menili, da je bil ustanovni zbor potreben, saj bo sedaj možno bolj organizirano delati za oživljanje tradicij vojaškega šolstva NOV in POS, prenašanje izkušenj na mladi rod, s čimer bodo pripadniki vojaškega šolstva NOV in POS prispevali k ohranjanju in razvijanju tradicij NOB.

Po izvolitvi delovnih organov zbora, poročilu iniciativnega odbora o dosedanjem delu, pestri in vsebinsko bogati razpravi o poročilu, predlogu pravilnika organizacije in predlogu delovnega programa, je zbor izvolil odbor organizacije, nadzorni odbor ter člane stalne komisije za zgodovino vojaškega šolstva NOV in POS in gospodarskofinančno komisijo in komisijo, ki bo dokončno uredila pravilnik organizacije. Izvoljena je bila tudi komisija za proslavo 35. obletnice vojaškega šolstva NOV in POS, ki bo z odborom organizacije in pristojnima komisijama pripravila proslavo 3. septembra letos v Metliki. V okviru odbora organizacije je izvoljeno predsedstvo. Predsednik odbora je postal Polde Štukelj. Podpredsedniki pa so: Jože Ožbolt, Ivan Lokovšek in Dušan Švara. Sprejet je sklep, da odbor uredi s pristojnimi organi vse potrebno, da bi naša organizacija dobila domicil pri skupščini občine Metlika in v vojaški gimnaziji Franc Rozman-Stane v Ljubljani.

Da bi pristojne komisije in področni odbori oziroma odbori posameznih šol (tečajev) dobili naslove še živčih pripadnikov vojaških šol NOV in POS, prosimo vse nekdanje pripadnike vojaškega šolstva, da na naslov odbora organizacije, Ljubljana, Vrtača 11, dostavijo svoje podatke s točnim naslovom, in podatki o tem, v kateri šoli je bil tečajnik ali ji sicer pripadal.

D. Ž.

POSTOJNA

Številne akcije in
aktivnosti

Delo občinskega odbora z devetimi krajevnimi organizacijami ZRVS v Postojni poteka po načrtovanem programu. Tudi uspehi v primerjavi z nekaj leti nazaj kažejo, da je bil tudi tu narejen znaten napredek v kakovosti, disciplini in organiziranosti članov ZRVS.

Dopolnilni program je v zadnjih treh mesecih vseboval vrsto akcij in aktivnosti organizacije ZRVS. Ze lani novembra je občinski odbor ZRVS Postojna pripravil taktično-tehnični zbor, ki so se ga poleg članov ZRVS udeležili tudi učenci vseh višjih razredov osnovnih šol v občini. Več kot 1200 dijakov ljubljanskih srednjih šol si je poleg razstave orožja ogledalo tudi nov športni stadion.

Sredi lanskega decembra je bilo v Postojni tudi dvanajsto športno srečanje ZRVS »Primorska 77«, ki so se ga udeležile številne ekipe ZRVS, ZVVI, mladinci-prostovoljci TO in pripadniki naše armade. Med seboj so se pomerili v kegljanju, streljanju in šahu.

V vseh KO ZRVS so bile januarja letos tudi volilne konference, na katerih so člani sprejeli tudi nova pravila in program dela za letošnje leto. Ob tej priliki so tudi sprejeli v članstvo ZRVS 55 novih članov, ki so končali ŠRO ali bili napredovani.

Obvezna predavanja »Obramba mest in naselij« so bila v vseh KO. Major JLA Miloš Milovanović je na splošno zadovoljstvo poslušalcev uspešno opravil nalogo predavatelja.

T. M.

CELJE

Praznovanje slovenskega
kulturnega praznika

Člani sveta krajevne skupnosti so se na nedavnem zboru občanov med drugim tudi pogovarjali o možnih kandidatih za delegate krajevne skupnosti. Po končanem zboru občanov je tamkajšnje kulturno-umetniško društvo »Zarja«, skupaj s KS in tamkajšnjimi družbenopolitičnimi organizacijami pripravilo krajši kulturni program ob stoletnici rojstva Otona Župančiča.

Poleg domačih recitatorjev je nastopil tudi moški pevski zbor »Tone Tomšič« iz Strmca pri Vojniku.

VIKTOR DOBRIŠEK

IDRIJA

Aktivni člani ZRVS

Občinsko organizacijo Zveze rezervnih vojaških starešin Idrija sestavljajo krajevne organizacije ZRVS Idrija, Sp. Idrija, Cerklje in Črni vrh. V te štiri organizacije so vključeni tudi člani iz drugih manjših krajevnih skupnosti – skupaj 508 članov.

Aktivnost občinske in krajevnih organizacij se kaže tudi po številu raznih akcij v letu 1977 in tudi prej, kot so taktično orientacijske vaje z 240 udeleženci ter seminarji in predavanja, na katerih je bilo skupaj 1170 udeležencev. Veliko število članov ZRVS je vključenih v druge družbenopolitične organizacije, skupščinske organe, društva in SLO.

Na redni skupščini so sprejeli obširen načrt dela, s katerim bo občinska ZRVS Idrija usmerjala in uresničevala svojo dejavnost v letnem načrtu ZRVS Slovenije.

ZRVS bo tudi v bodoče posvečala pozornost splošnemu vojaškemu in idejnopolitičnemu izobraževanju svojega članstva.

JANEZ JERAM

STRANICE PRI FRANKOLOVEM

Slovesnost ob
spomenikih

V nedeljo je minilo 33 let, odkar je sovražnik v povračilnem ukrepu dal ob cesti, ki vodi iz Celja v Maribor, zverinsko pobiti sto talcev, ki so jih obesili na veje jablan ob cesti. Ta zločin se je zgodil 12. februarja 1945. leta, skorajda na pragu svobode.

Kot vsa leta je tudi letos pripravil občinski odbor ZB NOV občine Slovenske Konjice spominsko slovesnost ob dveh skupnih grobovih. Med drugimi so se te spominske svečanosti udeležili številni svojci padlih, člani ZB NOV, kulturniki pa so izvedli krajši program.

Po končanem kulturnem programu so v domu upokojencev v Slovenskih Konjicah pripravili še srečanje svojcev žrtev v Stranicah, ki so tako še skupaj obujali spomine na trenutke, ko so padali v večnost njihovi svojci.

FRANJO HOVNIK

Najdeni dokumenti

V eni zadnjih števil TV-15 smo objavili krajši odlo-mek iz vojnega dnevnika Hitlerjevega propagandnega ministra Josepha Goebbelsa, ki je lani izšel v Zvezni republiki Nemčiji. Tokrat objavljamo še en drobec iz tega dokumenta in sicer odlomek, ki ga je nedavno priobčil ameriški Time. Tako kot prejšnji, je tudi ta vezan na obdobje med 28. februarjem in 10. aprilom 1945, se pravi na čas, ko je bil brutalni nacistični režim že tik pred zlomom.

»Köln je le še kup razvalin. Dessau eno samo morje požarov, ki bodo to lepo mesto zdaj zdaj spremenili v množični grob. Nebo nad nami postaja nora orgija, proti kateri nimamo več nobene moči. Ves rajh bo postopoma spremenjen v puščavo...«

Še bolj melanholično pa je Goebbels zapisal ob novici o bombardiranju Würzburga (19. marca). »Tako je šlo zdaj po zlu tudi to zadnje lepo nemško mesto.« A tudi sicer je opazil, da je slava nemškega rajha včasih videti le še na nitki in da utegnejo zavezniki iz Nemčije slej ko prej napraviti nekaj takšnega kot so kolonije v Afriki.

Nič manj ga niso raztogotile tudi novice, da so nemški prebivalci pozdravili napredujoče zavezniške. »Ne morem razumeti, da Köln ni nudi skoraj nobenega odpora,« je zapisal in kar ni mogel verjeti, da ga je njegov »Herrenvolk« v katerega je vložil toliko truda zdaj pustil na cedilu.

Še bolj boleče pa so bile vesti iz samega njegovega rodnega mesta. »Novica, da je Rheydt sprejel Američane z belimi zastavami mi naravnost poganja kri v glavo,« je priznal. »Ena teh zastav je bojda zaplapolala celo na moji rodni hiši...«

Iščoč glavnega krivca za poraz, se je lotil samega vrha nemškega rajha. Prav generali Wehrmachta so po njegovem nosili pretežni del krivde, kajti niso imeli prav nobene domiselnosti in voditeljskih sposobnosti. »Na-

ravnost sramotno je, da ima Führer tako malo spoštovanja vrednih mož v svojem štabu,« je zapisal. A tudi samemu Hitlerju ni prizanesel. »Zadnje čase zavrača vse nasvete, med drugim tudi mojega, da bi on sam (Hitler) skušal ponovno dvigniti moralno Nemcev z govori preko radia. Mar ni tudi Churchill spregovoril Britancem po Dunkerqu in Stalin Moskovčanom po bitki za Moskvu...?« je navrgel primerjavo.

Vendar pa je Hitler ostal še naprej nepopustljiv – njegova umišljena nezmotljivost ni potrebovala nasvetov.

»Očitno ima Führer nekaj odpor do mikrofona,« je tedaj skušal Goebbels omiliti svojo obtožbo, »toda nikakor ni prav, da prav zdaj zapuša svoje ljudi brez ene same besede.«

Vendar pa je ob vsem tem še naprej vztrajno zavračal govorice, da je vse izgubljeno. Njegova vera v odločilni preokret se je prebudila ob sleherni šibkosti nasprotnika in z glasnim veseljem je pozdravil novice o delavskih nemirih in pomanjkanju hrane v ZDA ter Veliki Britaniji. Prav tako pa je gojil tudi upanje, da utegnejo biti zavezniške sile močno oslabiljene po novi (nemški) podmorniški kampanji. Pri tem je ves čas mrzlično iskal vse mogoče zgodovinske primerjave, v katerih so se nekateri narodi rešili prav v zadnjem trenutku.

»Mislim, da še vedno obstaja možnost za našo zmag«, je še tik pred koncem zapisal in namigoval na nenadni separatni mir z Moskvu, po katerem bi nemara lahko sprostili (nemške) sile na Zahodu. To je bila po vsej verjetnosti poslednja velika utvara tega velikega mojstra laži, kajti 1. maja 1945 – 21 dni po njegovem zadnjem zapisu v dnevnik – so ruski tanki vdrl v Berlin. Tedaj je Joseph Goebbels skupaj s svojo ženo Magdo in šestimi otroki odšel v prostovoljno smrt.

B. Vrhovec

KNJIGOVODSKI BIRO GROSUPLJE

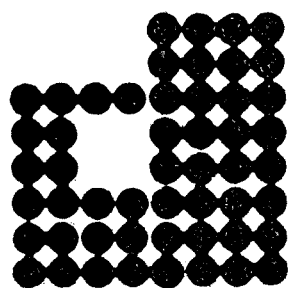
z delovnimi organizacijami:

- Gostinsko podjetje »POLŽEVO« Grosuplje
- »PEKARIJA« Grosuplje
- »INSTALACIJE« Grosuplje
- »UNIVERZAL« Ivančna Gorica
- »VALJČNI MLIN« Stična
- »BIRO INŽENIRING« Ljubljana
- Samoupravna stanovanjska skupnost Grosuplje
- Vzgojno varstveni zavod Grosuplje
- Splošno izobraževalna knjižnica Grosuplje
- Avto moto društvo Šentvid pri Stični

tržiška tovarna kos in srpov • tržič

TELEFON ŠT. 50-451 IN 50-462

Proizvaja: kose, srpe, mačete, grablje, pleskarske lopatice, zidarske ometače, gladilne ometače, japan lopatice v garniturah, dleta, rezila za obličje, avto-camp lopate, gumarske nože, mreže za okna in vrata, kompletne kose za kosilnice, kosilne nože, podložne ploščice, reporezne nože, zelarske nože, zobe za brane, zobe za grablje, nože za kombajne, okopače za kultivatorje, kline za slamoreznice.

DELO
Časopisno
in grafično
podjetje, Ljubljana

Tiska časopise, revije, knjige,
publikacije, razglednice,
prospekte in reklamne
tiskovine.

Izdeluje enobarvne in
večbarvne klišeje v
najmodernejši tehniki.

V sklopu podjetja je
specializirani obrat za
večbarvni tisk, lakirnica in
plastificirnica. Izdaja osrednji
slovenski dnevnik »Delo«,
Telex, štirinajstdnevnik Naši
razgledi, revijo Avto, revijo
Stop, revijo Jana, Zabavnik.

TO-MO-DI

TOPLI MONTAŽNI DIMNIK Z GIBLJIVO
KISLOODPORNO OGNJESTALNO
ŠAMOTNO CEVJO

MONTAŽNO INDUSTRIJSKO PODJETJE
61000 LJUBLJANA, OPEKARSKA 13
Tel. 22-113, 20-641
Telex 31420 YU KIP
Tekoči račun 50103-901-23238

**SAMOUPRAVNA
STANOVANJSKA
SKUPNOST**

TRŽIČ, Cankarjeva 1.

Urejanje zadev s področja
stanovanjske izgradnje, skrb za
družbeni stanovanjski fond.

exotherm

KEMIČNA TOVARNA KRANJ

**livarji, vaši tehnološki problemi bodo rešeni, talili in ulivali
boste ekonomično, če boste uporabljali naše proizvode:**

- talila za zaščito, rafinacijo, degazacijo, dezoksidacijo in modifikacijo barvnih in lahkih kovin
- eksotermne zmesi za oblaganje in posipanje napajalnikov
- druga pomožna livarska sredstva

za nasvete in podrobnejša pojasnila se obrnite na našo
tehnično-komercialno službo

**TRŽIŠKA – industrija
obutve in konfekcije
TRŽIČ – SLOVENIJA**

Nudi in se priporoča kupcem

**V obratih lastne proizvodnje
proizvajamo:
V trgovini s HTV sredstvi v Trziču,
prodajamo:**

sestavni deli obutve (notranjiki) za
čevlarsko industrijo,
usnjena modna konfekcija iz velurjev
in drugega oblačilnega usnja,
Vsa osebna zaščitna sredstva – HTV,
vsa sredstva civilne zaščite,

Naša kvaliteta in izvirnost zagotavljata
uspeh na tržišču.

Naš naslov: »TRIO« tržiška industrija obutve in
konfekcije,
Bračičeva ulica 1, 64290 Trzič
Poštni predal: Pošta Trzič p. p. 3

In večno stal bo svet – in gozd!

In večno stal bo svet – in gozd!

Večno bosta stala svet in gozd. In kaj ob tem počneš Ti človek, koliko pa traja življenje Tvoje!?

Gozdovi molčijo! V njihovih nedrih so skriti in v zemljo vkopani spominski kamni in spomeniki na kraju spopadov in bitk. V naših gozdovih so še velika grobišča in izgubljeni posamični grobovi, ki jih neusmiljeno prerašča mahovje pozabe.

Zemlja je že zdavnaj popila kri in čas se odmika!

Ne pozabimo gozdov! Dajali so nam zavetje v najtežjih dneh. Ne pozabimo tudi tistih, ki so za vedno ostali v njih.

Več kot eno življenje človek ne more žrtvovati. Gozd nam pomeni vero v življenje in upanje.

Tistemu, ki bi se stegnil svoje roke po naši zemlji, pa naj gozd ponovno pomeni strah, pogubo in smrt!

V časih najbolj črnega svetovnega mraka je v stoletnih gozdovih Roga utripalo srce svobodne Slovenije.

Ostali so pomniki in večni gozdovi, ki dajejo mir in spokojnost tistemu, ki gre mimo s spoštovanjem!

Kaj nam pomeni gozd?

Gozdovi so za kmečka gospodarstva, kot kmetje, lastniki več kot polovice slovenskih gozdov, še posebno radi poudarjajo, zlata rezerva in steber njihovega obstoja in napredka. To pa velja v celoti tudi za širšo družbeno skupnost, zlasti v najtežjih trenutkih in prelomnih obdobjih. Skoraj odveč bi bilo še posebej poudarjati, kaj so nam gozdovi pomenili v narodnoosvobodilni borbi in kolikšen je bil njihov delež v povojni graditvi našega socialističnega gospodarstva.

Še okoli sedemdeset kubičnih metrov lesa pride na vsakega človeka.

Toliko imamo še danes gozda na zemlji. Danes še, a kaj bo jutri? Koliko ga bo od današnjih tri tisoč milijonov hektarov ostalo v prihodnjih sto letih, ko bo nas in potreb po lesu desetkrat toliko kot danes. Bo mar zemlja res postala plešasta krogla, pokrita z milijardami gomažečih ščurkov, ki bodo žrli drug drugega za goli obstoj?

Novomeško gozdno gospodarstvo gospodari z 80.000 hektari gozdov, od katerih jih je 27.000 hektarov v družbeni in kar 53.000 hektarov v zasebni lasti. In sleherni hektar, kaj hektar, sleherni drevce je neposredno povezano z našo nedavno zgodovino, pa naj gre to za drevesa v družbeni lasti, ki imajo

okoli 210 kubičnih metrov zaloge lesa na hektar, ali pa za tista v zasebni lasti, ki imajo le okoli 140 kubičnih metrov lesne zaloge na hektar.

Komu doslej neznana je resnica

Zasebni gozdovi novomeškega GG so v večini v nižini, kjer prevladujejo listavci, odkupna cena le-teh pa je veliko nižja v primerjavi z odkupno ceno iglavcev. Gozdovi listavcev nudijo lastnikom znatno manjši iztržek v celoti. Poleg tega pa prav ti »slabši« gozdovi zahtevajo več denarja za gojitvena dela in za ceste, ki v teh gozdovih pomenijo kot žile utripalnice pri človeku.

Slišim glas strokovnjakov novomeškega GG, da si v veliki meri prizadevajo, posebno še v zasebnih gozdovih, seveda v skladu z biološkim razmerjem, povečati delež iglavcev v listnatih gozdovih in s tem povečati vrednost gozdne mase. V njihovih gozdovih imajo samo 12 metrov gozdnih cest na hektar gozda, kar je še daleč od načrtovane racionalne cestne mreže, ki bi omogočila cenejše spravilo lesa.

Za izgradnjo cest v zasebnih in družbenih gozdovih, posebno še v slednjih, prispevajo kmetje, lastniki gozdov, s svojim delom in s tem, da se odrečejo dohodku pri slehernem kubiku prodanega lesa, dokaj pomemben prispevek h gospodarstvu spravilo lesa in pristnim odnosom lastnikov gozdov med GG, oziroma njihovimi obrati. Samoupravljanje v kmečkih gozdovih pa je še posebno zaživelo v zadnjem letu, ko so tudi na novomeškem območju ustanovili temeljne obrate za kooperacijo.

Razdrobljenost gozdnih parcel številnih lastnikov gozdov še v veliki meri bremeni gospodarno izkoriščanje gozdov, katerih vrednost si prizadevajo tamkajšnji gozdarski strokovnjaki povečati, kot že rečeno s cestami in pa s povečanjem večjega deleža iglavcev v listnatih sestojih.

Nekdanji belokranjski stelniki in kraške vrtače na Gorjancih ter skoraj neizmerni gozdovi Kočevskega Roga, ki sodijo v GG Novo mesto, iz leta v leto spreminjajo, oziroma izboljšujejo svojo sestavo. Samo v zadnjih petnajstih ali šestnajstih letih je strokovna služba pri GG Novo mesto uspela skoraj na 2000 hektarih gozdnih površin v zasebni lasti zamenjati iglavce z nedonosnimi listavci. V družbenih gozdovih, čeprav jih je skoraj za polovico manj, pa so uspeli zasaditi kar 2650 hektarov iglavcev, seveda ob tem, da niso okrnili biološkega razmerja, ki vlada v teh gozdovih.

Čujem tvoj glas

Gozd je najvišja oblika rastlinskih združb, ki nam daje lahko neprimerno več, kot samo drva in hlo-de. Gozd nam ohranja ravnotežje talnih procesov, varuje nam dragocena plodna tla, z globokimi koreninami sesa iz mrtvih globin zemlje snovi in vlogo za tvorbo živalske in človeške prehrane.

Prisluhnem šepetu gozda: »Tvoj kmet in razumnik sta doslej obdržala moje vrednote kot nikjer drugod okrog Sredozemlja. Kar polovico Tvoje dežele še pokrivam, skrival in reševal sem Te, ko se je s severa in zahoda vlila nadte povodenj tujcev lačnih Tvoje zemlje. In reševal Te bom zopet, če bodo zopet prišli časi...«

Slišim glas kmeta

»Naši gozdovih se ne smejo razvijati samo kot gospodarski vir izkoriščanja, temveč morajo tudi v prihodnje ohraniti tisto nalogo, ki so jo imeli med NOB in kjer je bila glavna zalednih vojaških in političnih ustanov v prostiranih gozdovih Roga. Gozd je bil partizanov naravni zaveznik. V Kočevskem Rogu so nastajala že 1941. leta partizanska taborišča, pozneje pa tudi delavnice, ciklostilne tehnike, tiskarne, bolnišnice, skrivališča, baze, kurirske postaje itd. Gozdovi v Rogu so dali zatočišče vodstvu slovenskega narodnoosvobodilnega gi-

banja v centralni bolnišnici.

Gozda ne smemo nikoli zanemariti. S cestami v gozdu se povezujejo tudi oddaljene kmetije in zaselki z dolino, iz katere prihaja novo življenje.«

Prisluhnem tudi gozdarskim strokovnjakom

»Razdrobljenost parcel v zasebnih gozdovih ter obveščanje in povezovanje med kmeti lastniki gozdov z gozdarji in kmetijsko zadrugo, ki se ni zaživelo v željeni meri in obliki, nas še vedno pesti. Obveščanju in povezovanju bomo tudi v prihodnje posvetili veliko mero pozornosti, čeprav se lahko že sedaj pohvalimo s tem, da smo pri kmetih, lastnikih gozdov uspeli zbuditi tisto mero razsodnosti, da že pojmujejo, da je njihov posamični gospodarski uspeh v gozdu tudi naš skupni uspeh. In prav to je temeljna naloga temeljnega obrata za kooperacijo pri GG v Novem mestu, poleg tega, da bi tudi prizadevanja za ureditev poprečne položajne rente kaj kmalu uredili.«

Bolnišnice kot spomeniki

Danes so na območju novomeškega GG ohranjene bolnišnice v Jelenjolu in Zgornjem Hrastniku ter Baza-20 s svojimi 26 barakami, kjer se je v 1944. letu zadrževalo tudi vodstvo narodnoosvobodilnega gibanja.

Čeprav je sovražnik v dveh ofenzivah prečesal te gozdove podolgem in počez, Baze-20 ni uspel odkriti nikoli.

Novomeško gozdno gospodarstvo je nosilec družbenega dogovora o čuvanju teh spomenikov, ki jih skrivajo njihovi gozdovi na 106 hektarih gozdnih površin, seveda skupaj še z nekaterimi gospodarskimi in družbenopolitičnimi organizacijami novomeške, metliške, črnomaljske in kočevske

občine, ki so tudi podpisniki tega dogovora. Gozdarji TOZD Podturen pa niso samo izvrševalci številnih del v gozdu, ki so v neposredni zvezi s temi pomniki naše revolucije, temveč so vedno tudi vodiči številnih obiskovalcev, ki sleherni leto v velikem številu obiščejo te skrivne pomnike sredi kočevskih gozdov.

Kaj te lahko bolj prevzame kot šumeča tišina drevov. Če med njimi iščeš, tudi najdeš tisto samoto, ki zvedri glavo in očisti misli.

Gozdovi Kočevskega Roga vas vabijo in pričakujejo!

Tone Urbas

Tovariši iz 99d!

Prosimo tovariše, ki so delali v partizanskih radiodelavnicah 99d, da pošljejo svoje naslove – saj jih bomo le tako lahko povabili na tovariško srečanje in jim podelili »knjigo 99d«, ki opisuje delo tehnikov v delavnicah. Za tiste tovariše, ki so umrli, naj pošljejo naslove njihovih svojci, ker bodo oni prejeli knjigo.

Naslove pošljite na naslov: **Boris Kos** (predsednik odbora 99d), Skalickega 4, p. Novo mesto.

Odbor 99d

Borcem Loškega odreda

Pozivamo borce in borke, kakor tudi svoje padlih in umrlih pripadnikov Loškega odreda, da pošljejo svoje naslove na: **ZZB NOV Cerknica – za Loški odred**. To je potrebno, da bi domicilni odbor te enote napravil točno evidenco pripadnikov tega odreda v zvezi s pripravami na razne proslave in končno tudi za izdelavo kronike Loškega odreda.

Za domicilni odbor: **Anton Bavec-Cene**

Borcem 31. divizije

Borce 31. divizije (Gradnikove, Prešernove in Vojkove brigade ter drugih enot) vabimo na tradicionalno tovariško srečanje, ki bo 4. marca 1978 ob 19. uri v prostorih Doma JLA v Ljubljani.

Odbor borcev 31. divizije

Anton Vrtačič

Na pokopališču v Metliki smo se jeseni lanskega leta poslovili od Antona Vrtačiča. Za OF je pričel delati v začetku leta 1943. Po kapitulaciji Italije je vstopil v NOV. Kot železničar je opravljal razne dolžnosti na železniški postaji v Divači. Umrli je v starosti 60 let.

Jože Slanc

Na pokopališču v Metliki smo se januarja poslovili od predvojne komuniste nosilca spomenice 1941 Jožeta Slanca iz Metlike. Rojen je bil leta 1897 v Slamni vasi. V delavsko gibanje se je vključil že leta 1935 in sprejeli so ga v komunistično partijo. Udeležil se je partijske konference v Vapči vasi leta 1937. Po razpadu stare Jugoslavije je začel organizirati oborožen upor. Pripravil in organiziral je prvi odhod partizanov leta 1941. Bil je sekretar rajonskega odbora komiteja KP in rajonskega odbora OF. Za svoje delo je bil večkrat odlikovan.

Marija Humljan

Po dolgotrajni bolezni je novembra lanskega leta umrla Marija Humljan, partizanska mama, stara 93 let, iz Boldraža pri Metliki. Njena hiša je bila vedno odprta vsem partizanskim enotam in aktivistom OF, ki so se zadrževali na tem terenu. Tudi vsa njena družina je sodelovala z NOB. Za svoje delo v NOB je bila odlikovana z medaljo za hrabrost. Pokopali smo jo na pokopališču v Metliki.

Franc Zadnik

V petek, 3. februarja 1978 smo se številni znanci in sorodniki na pregarskem pokopališču poslovili od 83-letnega Franca Zadnika-Klančarjevega očeta, ki je po več kot desetletni priklenjenosti na bolniško posteljo dočrpel.

Pokojnik se je bil kot kmečki otrok že pred prvo svetovno vojno priključil delavskemu gibanju v Trstu, nato je 1913. leta odšel s »trebuhom za kruhom« v ZDA, od koder se je vrnil 1920. leta, se poročil in prevzel kmetijo. Med fašistično okupacijo je 1929. leta glasoval proti fašistom. NOB se je pridružil z vso družino že 1942. in neomajno vztrajal v boju, čeprav so mu fašisti in nacisti 18. maja 1944 požgali domačijo, zavoljo česar se je moral z ženo in nedoraslimi otroki skrivati po gozdovih. Po vojni se je 1947. leta med prvimi vključil v kmečko obdelovalno zadrugo. Vendar jo je 1951. zaradi njenega neuspeha zapustil in se zaposlil v podjetju do upokojitve 1963. leta

Rozika Miklavžin

Skromna in tiha, kot je vedno bila, se je januarja za vedno poslovila od nas Rozika Miklavžin iz Silove pri Velenju. Rojena je bila v Lokovici pri Šoštanju leta 1915. Z NOB je začela sodelovati leta 1943. Na njenem domu so našli zavetišče prenekateri aktivisti in borci, dajala jim je hrano, predvsem pa je bila obveščevalka. Zaradi izdaje je bila leta 1944 aretirana. Nekaj časa je bila v Celjskem piskru, nato v mariborskih zaporih od tu pa odpeljana v Rawensbrück. Domov se je vrnila po osvoboditvi.

Vilma Močan

V osemindesetdesetem letu je umrla Močanova mati iz Kočarije. Moža je zgubila že v prvi svetovni vojni in je sama s številno družino vztrajala na mali kmetiji. S skromnostjo, znanjem premagovanja težav bo ostala v trajnem spominu.

Vili Kamenšek

Dvajsetega januarja so na celjskem pokopališču pospremili k zadnjemu pokoju tovariša Vilija Kamenška, predvojnega poštarja, borca od jeseni 1944. Bil je partizan v Kozjanskem odredu in štirinajsti diviziji.

Ignac Štrukelj

V 60 letu starosti je v Ljubljani nenadoma umrl borec prekomorec Ignac Štrukelj. Njegova življenjska pot je bila zelo pestra. Pred drugo svetovno vojno je bil italijanski vojak. Leta 1942 je bil dodeljen v posebni delavski bataljon. Že istega leta je bil poslan v Afriko. Zajeli so ga Angleži. V Angliji je opravil mornariško šolo. Uspelo mu je pobegniti z Malte v mornariške enote NOVJ. Leta 1944 je prispeal na otok Vis. Od njega smo se poslovili januarja v Kanalskem Lomu.

Jožef Vuga

Na pokopališču v Kanalu smo se februarja poslovili od Jožefa Vuga, ki se je rodil pred 84 leti v Morskem. Bil je udeleženec prve svetovne vojne, udeleženec NOB ter aktiven sodelavec po vojni v izgradnji naše porušene domovine. Za zasluge v NOB je bil odlikovan z medaljo zasluge za narod.

Feliks Rauter

Na Planini pri Sevnici smo se januarja poslovili od tovariša Feliksa Rauterja. Rodil se je leta 1905. Po vdoru okupatorja v našo domovino je pričel sodelovati v NOB in postal član prvega odbora OF na Planini. Pozneje je bil izvoljen v narodnoosvobodilni odbor. Bil je izdan in zaprt. Ker mu niso mogli ničesar dokazati, so ga izpustili. Kot aktivist je nadaljeval s svojim delom do osvoboditve. Za svoje zasluge je prejel odlikovanje.

Kaj pravi ZB Jezersko?

Ko sem v 3. številki TV-15, ki je izšla 26. januarja letos, prebral članek »Je ime Viktorja Krče še na spomeniku«, ki ga je napisal Filip Kumer iz Dravograda, sem bil precej presenečen, da morajo ljudje, ki so tako daleč od Jezerskega, ugotavljati to grobo skrunitev padlih borcev narodnoosvobodilne vojske.

Vprašal bi ZB Jezersko. Ali je morda kdo opazil ta napis in kdo je dovolil, da je ime Viktorja Krče skupaj z žrtvami, ki so dale svoja življenja za svobodo? Kje so člani ZK? Ali obe organizaciji spita?

Mislim, da bi moral v zvezi s tem ukrepati tudi ZZB NOV Kranj.

BRALEC IZ TRŽIČA

Borcem in borkam Pivške čete

Pripravljalni odbor ZB NOV Košana, krajevna skupnost Pivka, vaše borčevske in druge družbenopolitične organizacije Volč in okoliških vasi pripravljajo proslavitev krajevnega praznika, ki bo v prvi polovici aprila letos v Volčah. V mesecu aprilu namreč mineva petintrideset let, kar so fašisti zažgali vas in odpeljali Volčane v zapore, taborišča, internacije.

Ker točen datum krajevnega praznika še ni določen, prosimo borce in

borke Pivške čete ter svoje padlih in po vojnih umrlih, da se z dopisnico čimprej javijo na naslov: Boltežar Kastelec, Trg prekomorskih brigad 7, Ljubljana – da bi lahko ustanovili odbor borcev Pivške čete ter tudi obvestili organizatorje o naši udeležbi, tako na krajevnem prazniku kot kasnejših srečanjih.

Prosimo, da napišete točen naslov in od kdaj ste bili v Pivški četi (Soškega in Južnoprimorskega odreda).

Odgovor Ivanu Pangosu

Na vprašanje, komu je bila namenjena slavnostna seja, ki jo je organizirala ZZB NOV Sežana in je bila 14. 10. 1977, pojasnujemo:

Po navodilu, ki smo ga prejeli od republiškega odbora ZZB NOV Slovenije in po sklepu predsedstev ZZB NOV občine Sežana, smo sklicali slavnostno sejo ob trideseti obletnici ustanovitve ZZB NOV Jugoslavije. Na to sejo so bili vabljeni vsi člani občinskega odbora ZZB NOV Sežana in nadzorni odbor, vsi spomeničarji, ki živijo na območju naše občine, ter narodni heroj Albert Gruden-Blisk. Poleg imenovanih so seji prisostvovali predstavniki vseh družbenopolitičnih organizacij in skupščine občine Sežana ter predsednik obalnokraškega odbora ZZB NOV iz Kopra.

Pripominjamo, da smo z našim dopisom št. 409/77 z dne 5. 9. 1977 priporočili vsem združenjem borcev NOV, da slavnostne seje ob tem pomembnem jubileju organizirajo tudi v združenjih, morda v času konferenc ZB NOV. Zato se čudimo, da je tovarš Pangos kot predsednik ZB NOV Gorjansko ta naš dopis prezrl. Kar se tiče zastopstva borcev iz delovne organizacije »Kras Sežana«, pa menimo, da je to organizacijo zastopal že tovarš Miloš Grča, ki je zaposlen v imenovani organizaciji in je član našega predsedstva.

ZZB NOV SEŽANA

Partizanski napad na Lož

Današnji razpis o partizanskem napadu na Lož 19. oktobra 1941 smo vzeli iz razprave Antona Avsca. Nekaj podatkov o NOB na Notranjskem leta 1941 in o partizanskem napadu na Lož, ki je objavljena v Notranjskih listih 1. str. 130–145.

Podatke za izdelavo načrta za napad na 156. baterijo graničarjev 17. topniškega divizionu GAF (Guardia alla frontiera-obmejna straža) je zbral tovariš Smeli.

V dneh pred akcijo je šel sredi belega dne domov v Lož, čeprav so ga Italijani že daljša časa iskali. Bil je celo tako drzen, da je sedel s fanti pred Svetovo hišo, v kateri so bili italijanski oficirji. Tako je mimogrede, ne da bi kdo zvedel za njegove namene, zbral natančne podatke o italijanski posadki. Postojanko v Ložu si je ogledal tudi komandant Ljubo Šercer. S Smelim sta se v civilu peljala v Lož, na kraju samem sta preučila položaje in »ugotovila razpored italijanskega taborišča, število vojske in podroben načrt napada«.

Ko so bile priprave končane, je komandant Šercer v petek pokazal objekt, ki naj bi jih napadali: oficirsko menzo, bivališče moštva, pisarno baterije, pošto in konjušnico. Pokazal je mesto zasede proti Staremu trgu in proti Bloški polici. Da bi vse to lahko hkrati in uspešno napadli ter uničili, je borci razen treh stražarjev in kuharjev razdelil v šest različno močnih in različno oboroženih oddelkov. Vsi ti so bili potem razdeljeni v tri skupine. Prva je imela nalogo napasti oficirsko menzo, pošto in pisarno baterije. Del druge je imel nalogo napasti moštvo v gasilskem domu, drugi pa je bil določen za zasedo proti Bloški polici. V tretji skupini pa je bil en del določen za zasedo proti kilometer oddaljenemu Staremu trgu, kjer je bila močna sovražnikova postojanka, drugi del pa za napad na konjušnico. Vsem skupinam je bila določena najkrajša pot do ciljev.

Komisar Anton Novak jim je nato govoril o političnem pomenu akcije. Potem se je vsa skupina učila taktike pouličnih bojev. Vaje je vodil sam Šercer.

Noč pred napadom, ob 18. na 19. oktober, so šli borci zgodaj k počitku. Na straži so bili le tisti, ki niso bili predvideni za akcijo. V nedeljo dopoldne so tudi počivali. Pred odhodom so še zadnjikrat pregledali orožje. Komandant Ljubo Šercer je še enkrat preveril naloge in bodril borce.

Napad naj bi se začel ob 17. uri, ko bo trobentač v Ložu dal znak za večerjo.

Ob 15. uri so vsi z Ljubom Šercerjem, Antejem Novakom in Slavkom Kovačem-Smelim in Šercerjevim spremljevalcem Adolfom Ariglerjem odšli proti Staremu gradu nad Ložem. Pot iz taborišča do Starega gradu opisuje Daki takole: »Ker se je drevje že obletelo, smo se morali skrivati in plaziti od grma do grma, da bi nas kdo ne opazil. Vodili so nas povsod sami domačini, ki so teren dobro poznali. Do Starega gradu nad Ložem smo prišli neopaženo. »Vodiča sta

Narodni heroj Ljubo Šercer

Narodni heroj Janez Hribar-Tone

Narodni heroj Slavko Kovač-Smeli

Narodni heroj Stanko Sečič-Daki

bila Tone Zigmund in Franc Strle-Stefan, doma s Knežje njive. Ko so prišli na Stari grad nad Ložem, je 59 partizanov s štirimi do šestimi lahкими strojnimi čakan v treh kolonah na znak trobente za napad. Vzdušje tik pred napadom opisuje tovariš Daki v članku Spomini narodnega heroja, Borec 1950, str. 25–26 takole: »Ura je bila pet, a trobentanja ni. Minulo je že deset minut. Šercer je bil nestrpen. V roki je držal uro in čakal. Zaslišalo se je godrnjanje, kaj mislijo danes Italijani, ali ne mislijo večerjati. Šercer je začel premišljevati, kaj naj naredimo. Ali naj čakamo ali naj začnemo z napadom. Končno se je oglasila sredi mesta trobenta. Vsi smo mislili, da je znak za zbor za večerjo. Bil je to znak za alarm, ker so nas Italijani opazili. Ljubo Šercer je zavpil, kolikor je mogel: 'Tovariši, v napad, na juriš! Italijani se zbirajo, sedaj je čas!'

podstrešnih lin in zgornjih prostorov stavb. Mitraljezec Daki je poskakoval na trgu kakor žoga, spuščal rafale v okna in postrešne line in uničeval odporne točke drugo za drugo. S tem je omogočil, da so se partizani v desetih minutah napada že vrgli na dominantno poštno poslopje v središču mesta. Vhodna vrata v poslopje je odprl Daki z rafalom v ključavnico. Partizani so nato skočili v vežo in pozvali Italijane k vdaji. Italijani so vdajo odklonili, zato je partizan Kogoj vrgel v sobo defenzivno bombo. V sobi je obležalo deset mrtvih, drugi pa so bili ranjeni. Nato so začeli odpirati še druga vrata in prostore. Tudi tu so našli skrite Italijane, ki se niso hoteli vdati in so jih le s težavo spravili iz skrivališč. V stavbi so ujeli tri vojake, ki jih je partizan Kogoj odpeljal na zborna mesto. Poročilo komandanta italijanskega 11. armadnega korpusa z dne

od Loža), izpustili, ker sta bila ranjena. Nadalje pravi o pisarni baterije, ki da je na vaškem trgu. V njej sta bila artilerista, ki nista mogla reagirati, ker sta bila iznenadena in težko ranjena. »Uporniki so vdrli v urad ter odnesli tri puške, samokres in denarno knjižico, pisalni stroj in telefonski aparat poveljstva baterije, nato so se odstranili«. Tem in vsem drugim ranjencem so takoj nudili pomoč, nato so vse prepeljali v vojaško bolnico v Logatec.

Iz tega poročila je razvidno, da sta skupini partizanov, ki sta napadli ta dva objekta, hitro in uspešno izvršili svoji nalogi, da je bilo po italijanskih poročilih v teh objektih le šest Italijanov, od katerih sta bila artilerista iz pisarne težko ranjena, da sta bila v prenočišču inženircev od štirih dva ranjena in da so pri umiku odpeljali s seboj tri Italijane; od teh so dva, ki sta

knili v zgornjo sobo in mansardno sobico in od tod s samokresi srdito streljali na partizane. Pri tem je poročnik Massimo Nauro ubil komandirja Franca Hudeja z Lavrice, ki je jurišal na stavbo, in ranil partizana Zlatka Pavlica.

Skupina, ki je zavzela pošto, je nato napadla oficirje. Pred tem pa je spremljevalec komandanta Šercerja Adolf Arigler-Bodin zaplenil in odnesel italijansko blagajno. Tovariš Daki je z mitraljezom tolkel po oknih in po strehi ter tako prisilil Italijane, da so umolkni. Komandant Šercer je ukazal, naj jih potolčejo, a jih ni bilo moč.

Največ uspeha sta imela oddelka tretje skupine. Na položaje jih je vodil Slavko Kovač-Smeli. Da ga ne bi domači spoznali, si je zakrinkel obraz. Skupino, ki je imela nalogo napasti konjušnico, je povedel do notarjeve hiše, ki stoji nasproti hlevu, in jo razporedil. Pri tem ga je opazil komandant posadke kapetan Antonio Pivotti, ki se je z ženo in hčerkama ter enim vojakom sprehajal po drevo-redu. Pivotti je streljal nanj s pištolo. Smeli je skočil za drevo in počakal, da je Pivotti izstrelil vse naboje, nato ga je ujel. Prav tako tudi vojaka. Oba je odvedel na zbirno mesto. Partizani so vdrli v poslopje okrajnega sodišča Lož in osvobodili političnega zapornika Franca Strleta.

Streljanje v Ložu je zdramilo Ruiza Arangia, komandanta 110. mitralješkega bataljona v Staremu trgu. Takoj je zbral oddelke vojakov in se skupaj s fašističnim capocentrom Mausiniem odpeljal s kamionom proti Ložu. Pri kapelici pred Ložem ga je napadla partizanska zaseda, ki je bila na položaju okrog lesene hišice Vilka Zabukovca-Podgrajskega. S prvimi rafali je bil kamion zastavljen, ranjeni pa so bili: podpolkovnik, capocentro in desetina vojakov. Italijani so pod svinčnim ognjem poskakali s kamiona in se skrili v zavetje kapelice v bližnjo strugo potoka Brežička, ne da bi oddali en sam strel...

Partizani so imeli v boju tri mrtve: komandirja Robske čete Franca Hudeja-Janeza in še dva borca, katerih imeni nista zapisani, ter še dva teže in tri laže ranjene. Padli tovariši so bili pokopani na loškem pokopališču. Partizani so prizadejali sovražniku hude izgube. Poročilo komandanta 11. armadnega korpusa generala Robottija poveljstvu 2. armade in vojnemu ministru v Rim o napadu na Lož z dne 27. oktobra 1941 navaja v prilogi seznam 18 ranjenih in 7 ujetih. Spisek mrtvih, ki je bil tudi priložen, pa ni ohranjen. Iz dokumentov o razpravi proti Šercerju in tovarišem je razvidno, da so povzročili petindvajsetim vojakom poškodbe na raznih delih telesa...

Presenečenje, na kate-rega je štab bataljona računalo, je odpadlo, toda odločni napad se je kljub temu lepo razvijal. Vse tri skupine so namreč vdrle v mesto tako naglo, da se Italijani sploh niso mogli zbrati. Deli prve skupine so brez večjih težav prodrli v središče mesta do svojih ciljev. Na cestah so bili še vedno civili. Partizani so jih opozorili, naj se umaknejo. Partizani so najprej obračunali z Italijani, ki so bili zunaj poslopja. Medtem se je vsula na partizane toča svinčenk, s

27. oktobra 1941 o partizanskem napadu na Lož navaja o likvidaciji pošte naslednje: »Poštni urad je v središču vasi, blizu častniške menze. Tu je neka druga skupina vrgla bombo v prenočišče inženircev, pridelenih telefonski centrali, ter ranila dva od štirih navzočih. S strelom iz samokresa so v uradu ranili poštarja, ker je bil naklonjen Italijanom. Uporniki so pri umiku vzeli s seboj tri inženirce. Dva so potem, ko je skupina prispela do razvalin grada (kota 706 vzhodno

bila ranjena, izpustili, enega pa so pridržali. Vidimo torej, da je bilo ranjenih več in ne samo dva, ker so partizani odpeljali s seboj tista dva, ki nista bila težko ranjena. Jasno je, da jih je bilo v teh prostorih več kot samo šest. Prav tako je očitno, da so partizani ravnali z ranjenci humanostno.

Med tem je tretja skupina napadla oficirje v sosednji Svetovi hiši. Bilo jih je sedem. Manjkal je le komandant. Ko so Italijani spoznali, v kaki nevarnosti so, so se takoj uma-

Andrej Zlobec

5

Ilegalec Miško

Številka 39

Hrumeče bobnenje ameriških bombnikov nad Ljubljano. Kdo ve kako dolgo so pokrivali nebo našega okupiranega mesta. K zemlji sem naslonil uho, da sem čutil njeno tresenje in grmenje tisočeri motorjev. Istočasno sem razmišljal o svobodi. Jo bodo dohiteli...?

Žvižg v noč. Paznik. Sredi noči me čaka nenavadno zasliševanje. V sobi, kamor so me pahnili, je star, oguljen divan. Komaj sedem, se me lotijo z udarci. Tepejo me po rokah, ki jih moram držati na kolenih. Nenadoma PP preneha s pretepanjem. Sede k meni na divan, si popravi lase in reče: »Pomeniva se kot prijatelja! Nikomur ne bom povedal, kar mi boste zaupali. Vem, da ste obveščevalec OF po vojaški liniji. Vam podobni ljudje marsikaj vedo, kar mene zanima. Oba sva Slovenca, oba domačina...!«

Opazim, da me je začel vikati. Poskuša biti hinavsko spoštljiv, celo obziren. Zaman! Še preden so me ujeli, sem vse natančno premislil. In zdaj v meni ni več prostora za strah, bolečino, trpljenje. Celó umreti se ne bojim. Saj smrt ni težka, najtežje je tisto pred njo.

Molk potiska mojega zasliševalca v nejevoljo. »Žalostno je, da so nekateri pozabili, da so ljudje,« so edine besede, ki sem jih izgovoril na zaslišanju tistega dne. Po tistem me odnesejo v celico. Minilo je osem dni od takrat, ko sem zadnjič zaužil hrano. Še vedno mi ni do hrane. Tudi toplote ne potrebujem – vsaj čutim je ne. Toda človekova narava je nekaj čudovitega, saj zna sama blažiti trpljenje – sanje.

Moja temnica se je spreminjala v prelepo poljano, vso polno razcvetelega sadnega drevja. Med kopico otrok zagledam še svoje otroke in ženo. Upehani in žarečih lic se podijo po travi. Sonce je svetlo in toplo! Še sam se poženem v razigrani tek. Ze ulovim najmlajšo hčerkico. Vriska od veselja. Stisnem roke! Roke imam še vedno zaprte v objem – a otroka ni nikjer!

Spet sem buden. Prisluhnem glasovom okoli sebe. Tu pod zemljo ni nikdar tišine. Vse dni in noči poslušam ječanje, stok, preklinjanje sojetnikov. Sedaj, ko sem sam vse to že preživel, lahko le topo ugotavljam v kakšnem stanju je kak jetnik. Eden od sosedov neprestano joče. Poznam ta jok. Ne moreš ga ustaviti. Kar naprej jočeš. Tako zelo prizadeti organizem reagira po svoje, brez kontrole možganov.

Prisluhnem tudi jetniku, ki blazno divja in preklinja. Tudi to sem že doživel. Ne vem sicer kateri dan ječe je to bilo, a polblazen sem divjal po celici – hotel sem jesti! V tako hudih pogojih pride človek do kritičnih trenutkov, ko možgani prav zares ne obvladajo funkcij telesa, ki v neki kritični fazi zdrkne na nivo bitja, od katerega narava zahteva – da mora živeti!

★

Vse to in še marsikaj drugega je za menoj – ves tih sem in miren. Žvižg – torej začetek noči! Poskušam malo zaspiti, kar na tleh. Nikakor se ne morem skobacati na desko. Že zaslišim po hodniku zlovešče korake, ki jih vsi jetniki tako dobro poznamo. Ponoči nabirajo talce po naših kletih. Ostro prisluhnem: »Neununddreisig – 39«! Saj to je vendar moja številka! Slišim rožljanje ključa in ostro vprašanje: »Boš govoril, ali greš z nami?« Molčim.

Baterija mi surovo posveti v obraz. Ležim na tleh, ne da bi se ganil. Še oči ne odprem. Eden od treh obiskovalcev me še enkrat osvetli, me brcne, nekaj zamrmra in – odšli so.

Spet so hoteli, naj bi govoril! Računajo torej na to, da boš v trenutku, ko nihaš med življenjem in smrtjo, morda le spregovoril. Ne, zmotili ste se! Ne bojim se, nič več se ne bojim. Sploh pa – mnogokrat, ko sem v podobnih nočeh prisluškoval odmevu vaših črnih škornjev po hodnikih, sem si celo želel, da bi šel z vami. Raje bi umrl pred puško, kot pa zgnil v tej smrdeči temi.

Preveč sem razmišljal. Ne morem toliko misliti – truden sem. Zaprem oči... Spet vidim rodne senožeti, vidim bore in brinj, vidim kraške vrtače in trto, ki rodi teran – tam sem jaz doma!

se nadaljuje

Sto šol – sto junakov

7

Osnovna šola učiteljev Mivšek in Nagode v Šentjoštu

Trinajstega oktobra letos bodo krajsani Šentjanža, skupaj s sedanjimi in nekdanji učenci te šole, praznovali desetletnico nove šole, za katero nekateri pravijo, da je bolj kot šoli podobna počitniški hišici. Naj bo karkoli že, pomembno je, da se učenci prvih štirih razredov, ki obiskujejo to podružnično šolo, v njej kar najbolje počutijo in dosegajo dobre učne uspehe.

Skoraj devet let zatem, ko je bila podružnična šola v Šentjoštu zgrajena tudi z veliko pomočjo domačinov, so šolo ob praznovanju krajevnega praznika, lani 26. junija, poimenovali po njihovih nekdanjih učiteljih, revolucionarjih in borbih bratih Jožetu in Viktorju Mivšku ter Elizabeti Nagode v osnovno šolo učiteljev Mivšek in Nagode.

Osnovna šola učiteljev Mivšek in Nagode v Šentjoštu nad Horjulom je podružnična šola osnovne šole v Polhovem Gradcu, ki jo v letošnjem šolskem letu obiskuje v dveh kombiniranih oddelkih prvega in drugega ter tretjega in četrtega razreda 55 učencev in učenk.

Šolski okoliš zajema vasi Šentjošt, Butajnova, del Smrečja in del Somotorice. Vozačev med učenci v šoli nimajo. Sleherni izmed njih premeri vsak dan razdaljo od doma do šole in potem nazaj vedno le peš. Nekateri učenci imajo v eno smer tudi po dve uri hoda, ki je še posebno za tiste najmlajše iz prvih razredov nadvse utrujajoča.

»Polovica naših učencev«, potrjuje naša ugibanja vodja podružnične šole v Šentjoštu MARTA PRAPROTNIKOVA, »sodi, kar zadeva socialno opredeljenost med delavce in druga polovica med kmete.

Nove ceste so približale kraje bližnji industriji v Horjulu in Ljubljani in prav temu je pripisati, da se je v zadnjih nekaj letih bistveno spremenil tudi socialni sestav učencev.

Primerov socialno ogroženih učencev v šentjoštovski šoli nimajo. »Ja, to pa le napišite«, je dodala Marta Praprotnikova, »da vsi učenci v šoli tudi malicajo. In to vsi, brez izjeme že od takrat, ko smo se preselili v novo šolo.«

Pred nekaj leti so strokovnjaki načrtovali v Šentjoštu celodnevno šolo. Potem pa, ko so ugotovili, da bi za nemoteno delo pri celodnevni šoli potrebovali še dve učilnici in telovadnico, večjo kuhinjo in jedilnico, je načrt padel v vodo, čeprav se je za celodnevno šolo odločilo več kot 70-odstotkov staršev.

Učenci imajo ob šoli lepo asfaltirano igrišče, pozimi pa imajo še svojo vlečnico na bližnjem hribu, tako da telovadnice pravzaprav skoraj ne pogrešajo. Le takrat kadar jim jo zagode vreme, no takrat bi prišla telovadnica prav, vendar so zadovoljni tudi s prostorom v predverju kamor položijo dve blazini in nekaj priročnega telovadnega orodja.

Jože Mivšek je bil rojen 10. julija 1908 kot sin revnih delavskih staršev. Konec avgusta 1940. leta je iz Belih vod prišel poučevat v Šentjošt. Kot aktivist se je takoj vključil v narodnoosvobodilno gibanje. Sodeloval je tudi na ustanovnem sestanku OF v Butajnovi. Zaradi naprednih idej je zelo zgodaj postal žrtev klerofašizma, saj so ga 2. julija 1942. leta v Šentjoštu aretirali, že naslednji dan pa so ga ustrelili v Rovtah nad Logatcem.

Viktor Mivšek, mlajši brat Jožeta, je bil rojen 23. februarja 1912. leta. Iz Kokre so ga 5. 9. 1939. leta premestili v Šentjošt, kjer je bil začasni upravitelj šole. Jože je nadaljeval s študijem na višji pedagoški šoli v Zagrebu in se sredi aprila 1941. leta vrnil v Šentjošt. Že naslednje leto je bil premeščen v Škocjan pri Novem mestu. Do 1944. leta je deloval kot aktivist, 16. avgusta 1944. leta pa je odšel v partizane in poučeval v partizanski gimnaziji na Blokah. Aprila 1945. leta je Viktor padel v borbi kot komisar prve čete, prvega bataljona, devete SNOB.

Elizabeta Nagode je bila rojena 29. septembra 1910. leta. V šolo v Šentjošt je prišla 25. februarja 1941. leta iz Velike Polane in se kot aktivist takoj vključila v NOV s tem, da je organizirala sestanke, kjer so govorili o pomenu OF. Kot aktivistko NOB je takratno s klerikalno fašističnimi idejami prepojeno okolje ni sprejelo. Elizabeta je bila izdana in Italijani so jo 3. julija 1942. leta skupaj z Jožetom Mivškom v Rovtah ustrelili.

-tu-

Učitelji Jože in Viktor Mivšek ter Elizabeta Nagode, ki so žrtvovali svoja življenja za svobodo

Zapisi po pripovedi domačinov, borcev
in aktivistov v Davči

Po poti spominov

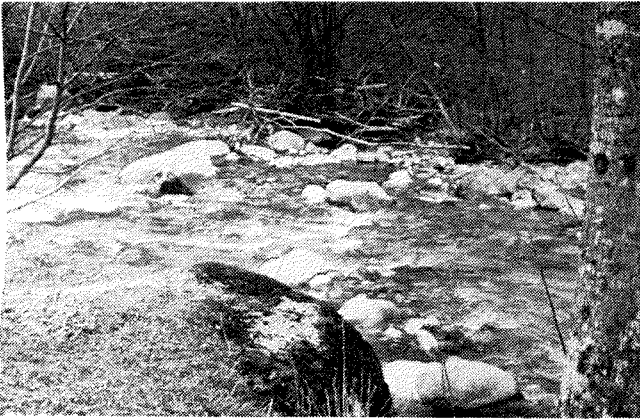
O skupini čevljarjev

Leta 1943 in 1944, med drugo svetovno vojno, je v Selški dolini na Studenem delala skupina čevljarjev, ki so šivali za partizane. Svoje skrivališče so imeli višje v senožeti. Tu je stala majhna koča. Vaščani so jim pomagali po svojih najboljših močeh. Ker pa je bil s senožeti lep razgled, so se zmenili, da bodo dali čevljarjem znamenje, če bi bili ti v nevarnosti. Podnevi je v dobro vidnem kozolcu visela senena rjuha. Če so to sneli, je za moke pomenilo, da nekaj ni v redu. Ponoči, ko rjuhe ni bilo mogoče videti, je bilo znamenje za nevarnost, če so v Koškovem znamenju ugasnili luč.

Nekega dne so po dolini prihrumeli Nemci z avtomobili, konji in mulami. Prebivalci so mislili, da bodo šli skozi in da se ne bodo ustavljali, zato niso uporabili svarilnega znaka.

Toda Nemci so se na Čejšnji ustavili in se vrnili na Soro, po poti, ki vodi pod senožetjo. Namenjani so bili uničiti pa-

rtizane po vseh gozdovih. Čevljarji so jih k sreči zagledali in hkrati tudi videli, da ni rjuhe, saj je bil stalno nekdo na bukvi, s katere je bilo mogoče videti znak. Hitro so pospra-

Potok Davščica... tam v Selški dolini

vili svoje stvari in odšli po že tolikokrat prehojeni poti proti Ojstrem vrhu.

Nemci so naleteli na kočico, jo pregledali in zažgali. Čevljarji so v njej hranili nekaj municije in ko je kočica zagorela, je začelo pokati. Vaščane je skrbelo, če so se moke pravočasno umaknili.

Kasneje so se čevljarji nastali blizu Ojstrega

vrha. Če je bila nevarnost, so se, kakor že prej, poskrili v globoko luknjo v zemlji, se pokrili in namerjali vrh listja.

Tako so še naprej uspešno opravljali to delo – de-

lo čevljarjev, ki šivajo za partizane.

Sporočilo za partizane

Bilo je spomladi leta 1943. Moja mamica je bila takrat še otrok. Domači so grabili listje v bukovem

gozdu, ko je prišel partizan. Prosil je, da bi nekdo odnesel važno sporočilo v dolino. Ker so bile nemške zasede vsepovsod, je rekel, da bi bilo najbolje, če bi šla na pot moja mamica.

Posvetovali so se in odločili, da ji bodo listek skrili v lase. Teta ji je naredila velik čop na vrhu las, vanj pa skrila listek s sporočilom. Mamica je odšla na pot. V roki je imela košaro, v kateri bi nazaj grede prinesla od tete piške. Navzdol je zelo hitela, ko pa je prišla v dolino, je hodila bolj počasi. Prišla je do mostu, pod katerim je tekla Sora. Komaj je stopila na most, je zaslišala za seboj tisti strašni: »Halt!« Ustavila se je. Z vseh strani so se vsuli Nemci. Obstopili so jo in jo vprašali, če je mogoče kje videla partizane. Rekla je, da med potjo ni videla nobenega človeka. Vprašali so jo tudi, kam gre, pa jim je povedala, da gre k teti po piške.

Ogledovali so jo, potem pa se je nekdo od njih spomnil, da bi jo temeljito preiskali. To so res storili. Še čevlje si je morala sezuti. Eden je vzel vsak čevljev posebej v roke in ju temeljito pregledal, če je kaj v njih. Videli so, da ni nikjer nič takega, kar bi jim kaj koristilo in so ji rekli, naj le gre po piške, da jih ne bo prej lisica odnesla.

Že je stopila korak naprej, ko jo spet eden ustavi in ji da krepko zaušnico, rekoč: »Tu imaš plačilo, smrkla, ker si rekla, da nisi videla partizanov!« Pohitela je dalje, saj ni bilo več daleč do hiše, v katero je nesla sporočilo.

Vesela je bila, da je srečno prenesla važno sporočilo od partizanov v prave roke.

JANA BENEDIK
IRMA KALAN
Osnovna šola Železniki,
Železniki

KRAMLJANJE KRAMLJANJE K

Danes bi dala prednost pisemcu, ki ga je v imenu mladih novinarjev iz Osnovne šole »Petra Kavčiča« iz Škofje Loke podpisala Simona Kržišnik, učenka osmega razreda:

»V zvezi z vašim dopisom z dne 31. 1. 1978, kjer nas vprašujete, kam naj nakažete honorar za naše prispevke, objavljene v 51. in 52. številki TV-15, vam sporočamo naslednje. Vsi avtorji imenovanih člankov smo se dogovorili, da se odpovedujemo honorarju v korist vašega tiskovnega sklada. Hkrati se vam zahvaljujemo za pozornost, ki ste jo namenili našemu delu.«

Hvala! Naj mi besed, ki jih bom zdajle povedala, ne zamerijo mnogi, ki pošiljajo pisma s podobno vsebino. Če pride takšno sporočilo od mladega človeka in povrh vsega namenjeno časniku, ki pravzaprav ni samo list mladih in ki mu konec koncev odmerjamo le nekaj več kot eno stran, je človeku vendarle nekoliko topleje pri srcu. In še nekaj se mi je utrnulo ob prebiranju tega pisma. Je naša stran, so ti svetli spomini na dni, polni vrednot, vsaj malo prispevali k temu, da so takšni? Da so dobri, da so pripravljeni pomagati.

Bi mi morda lahko na to vprašanje, dragi mladi sodelavci iz Škofje Loke, tudi odgovorili?

Naj zdaj, kot nekakšno vsebinsko nadaljevanje teh misli, opozorimo na pesem Martine Pavinčič, učenke tretjega razreda Osnovne šole Janka Premrla-Vojka iz Kopr:

Pesem za vse

Vse imam rada:
lahko tudi ves svet.

Vsak človek mora imeti
vse rad.

Če pa jih nima rad,
tudi njega ne marajo drugi.

Lepo si to povedala, draga Martina! In »Pesem za vse« bi si veljalo dobro zapomniti. Lepo pozdravljeni!

MILENA

KRAMLJANJE KRAMLJANJE K

Ponosni smo nanje

France Filipič: »Za našo svobodo so žrtvovali svoja življenja in spomin nanje živi v naših srcih, lep, čist in nedotaknjen...«

Hodila sem v peti razred, ko smo se nekega dne z avtobusom odpravili na Osankarico, kjer je padel legendarni Pohorski bataljon. Med vožnjo smo bili dobro razpoloženi. Toda – ko smo prispeli na cilj, je vesel pogovor in prešerni smeh povsem zamrl.

Najprej smo šli v hišo, kjer je v sobi razstavljen relief Osankarice, na katerem je bil tudi partizanski tabor.

Po ogledu spominske sobe smo se odpravili po poti, polni mostičkov in zaradi dežja spolzkih mest, tja proti Osankarici. Tišina gozda so le včasih pretrgali vzkliki mojih sošolcev, ki spolzkim mestom niso bili kos in so se

znašli na tleh. Prav nič še nismo mislili na kraj žalostnega spomina, kamor smo se bili napotili.

In že smo pri spomeniku! Recitirala sem Kajuhovo »Kje si, mati«. Potem sem prostor ob spomeniku pustila drugim, sama pa stopila k drevesu, ki je bilo priča krvavemu boju. Ob njem je stal granitni kamen. Dve uri in pol so vzdržali v boju, v katerem je bilo kot v peklenem stroju. Pogled se mi je za trenutek ustavil ob mogočni smreki, ki je na levo in desno raztezala svoje veje. Nekoč so bile lepe in dolge, po bitki pa kratke in ožgane. Glej! Zazdelo se mi je, da sem zagledala nekaj rdečega. Je to kri? Morda od kate-

rega od Šarhov? Ali je tam padla Katarina? Ne vem. Morda sta padla dva ali trije, morda štirje. Da, strašno je bilo tistega usodnega dne, na našem Pohorju, prekritem z debelo snežno odejo, ki ga je hotel zaslužniti tujec; postalo mi je tesnobno in neka nevidna sila me je potisnila v stran od granitnega kamna.

Že so me pričeli klicati sošolci. Še enkrat sem se ozrla na kraj, prepojen s krvjo padlih, nato pa sem stekla za njimi.

Veličina boja, ki so ga bojevali pohorski partizani, je nedotaknjena. Ker vemo, kako velika je bila njihova žrtev, smo zelo ponosni nanje. Kako lep

in resničen je verz z naslovne strani knjige Franceta Filipiča o Pohorskem bataljonu: »Za našo svobodo so žrtvovali svoja življenja in spomin nanje živi v naših srcih, lep, čist in nedotaknjen...«! Tudi pomlad bo prišla kmalu, zelena in razigrana. Na Osankarici pa bo ta pomlad tiha. Še gozdne ptičke bodo začutile, da tam ne morejo peti veselih pesmi. Morda bodo zapele le žalostinko, s katero bodo počastile junake, ki so v cvetu mladosti ali v najlepših letih dali življenja za svobodo.

ROSANA OČKERL
Osnovna šola Kerenčičevih,
Pesnica pri Mariboru

Fašistov ne maram

Nekega večera, ko sem gledal poročila po televizijskem zaslonu, sem videl, kako so fašisti pretepli nekega slovenskega študenta. Šel je iz šole in je govoril slovensko. Fašisti so nosili letake in na njih so bili kljukasti križi. Eden izmed fašistov je udaril študenta z železno palico po glavi. Tako ga je ranil, da so ga morali odpeljati v bolnišnico. To pa mi ni prav! Tudi mi gremo večkrat v Trst, ker je bliže kot Ljubljana.

Zdaj vas vprašam: ali torej ne smemo iti več v Trst?

SANDI ŠAVRON
Osnovna šola
Janka Premrla-Vojka,
Koper

POGOVORI POGOVORI POGOVORI POGOVORI POGOVORIPOGOVORI

Sovražil sem jih, hudo sovražil

Ponosen? Kako bi ne bil? Devet otrok, trije partizani in med temi en JOŽE. Pravzaprav so bili tja od leta 1780 dalje pri Vidičevih na Selu pri Zirovnici gospodarji vedno Jožeti. Ko pa bodo stari oča umrli, se bo nit pretrgala. Ponosen je na breg, ki so ga prehodili. On je videl le dva razreda šole, ampak Jože...

V soboto popoldne je bilo, enajstega decembra v letu 1943. Ni še dobro odcvetel sedemnajst let, ko jo je mahnil med partizane v Prešernovo brigado. Vselej med devetimi otroci najbolj prehlajen je spravljal mater v obup. »Nemcem ne bo potrebno, da bi te ubili – sam se boš!« je se na pragu krilila za njim. Ona pa, trma gorenjska, ni bil ves čas partizanjenja niti enkrat bolan. Šele po svobodi si je spet privoščil mladostno tradicijo. In če je včeraj nogo potisnil iz tople postelje, danes kiha in kašlja, kot da ne namerava dočakati prihodnjega dne.

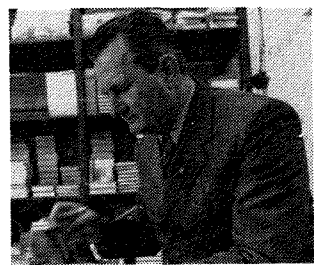
Ponosen? Seveda je ponosen stari Joža na svoje ga Jožeta. Ljudje ga vabijo na vse strani. Odgovarjati mora na novinarska vprašanja, podpisovati knjige, skrivati pred javnostjo telefonsko številko in obljubljeni časnikarjem, da bo, ko bo le utegnil, napisal to in ono. Nekdo, podpisati se ni utegnil, mu je pred časom očital, da na primerih mrtvih ljudi služi denar. Pa se zdi, da nekateri le premalo poznajo njegovega Jožeta, Jožeta Vidica.

★

Štiri knjige, tri »Kajuhove nagrade«, Prešernova nagrada za Gorenjsko, plaketa jeseniške občine... čestitam! Le knjiga »Po sledovih Črne roke« je zgrešila – nagrado. Recenzor je zapisal, da si se v njej lotil zanimivega in neraziskanega področja iz NOB, da pa ni prepričan, da si vse, kar si zapisal, tudi preveril. Knjiga je ljudi navdušila. To je moje najboljšo delo, praviš sam. Ljudje pa naprej: kdo ve koliko težav je imel na sodiščih, koliko strahu je preživel...! Težav nobenih, jim odgovarjaš v tem in onem časniku,

strahu pa nekaj. Da so ljudje večji izdelovalci strahu, je pa tudi dolgo znano. Nekaterim ni všeč, da si posegel v nekakšno njihovo delovno področje in ti grozijo s kritiko, še preden je zadeva napisana. Sorodniki izdajalcev te trepljajo po rami in govori, da je sicer tvoje delo umetelno, da bi veljalo še bolj povečevati boj naših junakov z nemškim in italijanskim okupatorjem... ampak soseda, za božjo voljo, če je bil na sovražnikovi strani, pustite. Kadar naj bi vrtal spomin v teh krogih, se spomni ljudi na svoje slabo srce in na popolno možnost, da bi jih ob najmanjšem razburjenju – kap.

Štiri knjige; ljudje so jih pokupili kot gospodinjski plin, in kdo ve koliko člankov v najrazličnejših časnikih. Vem, pisati si

Jože Vidic

začel po naključju. Med partizani si bil v kulturni skupini. Po osvoboditvi, ko si se vrnil domov, si bil predviden za tajnika borčevske organizacije. Nič. Pa si postal urednik lokalne radijske oddaje na Jesenicah. »Mi pa nismo se uklonili« je bil naslov, ki je moral privabiti človeka s srcem in dušo na pravem mestu. Tako je bilo treba začeti brskati za partizanskimi podatki, pisati, raziskovati. Ljudje so prvič slišali, kako je potekal atentat na jeseniškega župana Lutmana, slišali in prebrali pa so poslej še veliko. Na vse več pismih je bilo zapisano: Jožetu Vidicu. Nekateri so prosili, da bi napisal njihove spomine, nekateri so hoteli postreči s podatki, razkriti »skrivnost«, pohvaliti objavljeno pa tudi razburjali so se. Me njimi še najbolj gospod župnik iz lepega kraja. V nekem pismu se zahvaljuje podpisani v imenu ožjega sorodstva, da je Jože opisal okrutno smrt njegove ma-

me. Pravi, da je tako iztrgal skrivnosti, kar jih je dolgo mučilo. Mater podisanega so zaklali Nemci, ker so, ko so prišli v vas, klali vsevprek. Premalo je, če poznamo le ime ali številko človeka. Premalo je to, kadar gre za epopejo, kakršno je doživljal med narodnoosvobodilnim bojem naš narod, premalo je to vselej, tudi danes.

Bogastvo? Človek je bogat, kolikor prijatelj ima. Ni dvoma, da ti je po tej plati mogoče zavidati. Rad si med njimi, brez kravate in nekakšnih vsiljenih pozornosti. V preprosti sredini, tako ali drugače neobremenjenih ljudi, utrujenost plane iz telesa, kot da bi v njem nikoli ne bila. Ljudje pa smo utrujeni. In če je temu vzrok delo, je še vedno prijetnejše kot karkoli drugo. Človek bi rad dobro spal, da bi lahko jutraj dobro delal. Sreča? Kaj bi razmišljal. Če te zapusti spoznaš, da pomeni veliko znanje, da so dragocene izkušnje. Pri zadnji knjigi, recimo, si hotel nekajkrat prenehati s pisanjem, zavreči rokopis, spustiti v ogenj. Toda pisal si o ljudeh, tistih, ki jih še vedno premalo poznamo, da bi jih lahko ocenili s pravo mero spoštovanja ali odpora.

Sovraštvo? Vsi se ne ukvarjamo s filozofijo. Pošteno je treba živeti in delati. Besede so lahko tudi samo celofan papir. Sovraštvo? Če pridejo v vas Nemci, ti vzamejo očeta in ga pošljejo tja, kjer gospoduje smrt v najkrvoločnejši podobi, lahko pokažeš le gole, otroške pesti. **Sovražil sem jih, hudo sovražil**, je misel, do smrti živa v živi zavesti. In kako naj bi jim oče treh partizanov dokazal, da se ne zanima za politiko.

Rekla sva: zelo malo o pisanju in več o tistem, kar počneš mimo tega. Včasih si ribaril pa si staknil »išjaz« in berglo. Včasih malo pokmetuješ na ženinem domu na Tolminskem in včasih – ne pišeš. Nekam ponosno oznanjaš, da si več kuhariji in gospodinjskim poslom. Ko se prepričam...

Pa še enkrat čestitka za tretjo, letošnjo, Kajuhovo nagrado!

Silvo Teršek

Ugled na borčevski način

Medtem ko se še vedno srečujemo s primeri »stanovanjskih mahinacij« – ki jih je, resnici na ljubo povedano, vedno manj, a vendar še niso povsem izkoreninjeni – prav gotovo zasluži posebno pozornost primer borčevske organizacije iz Novega Sada. V občinski organizaciji ZZB NOV so se, že nekaj časa tega, odločili, da poleg komisije za dodelitev stanovanj ustanovijo tudi posebno komisijo za nadzor uporabe borčevskih stanovanj. Naloga le-te je predvsem ugotoviti morebitne deviacije v uporabi stanovanj, če le-te, na primer, res uporabljajo osebe, ki imajo za to stanovanjsko pravico, če morda koristniki stanovanj na račun izdaje ne služijo denarja in podobno.

V zadnjem razdobju med obema skupčinama je ta komisija prekontrolirala štiristo borčevskih stanovanj. Na ta način je bilo ugotovljeno, da se 84 borčevskih stanovanj uporablja ne-namensko, pa so jih zamenjali oziroma odvzeli koristnikom. Tako se je z učinkovito akcijo v okviru same borčevske organizacije dosegel dvojni cilj: v koreninah so bili prekinjeni vsi poskusi »stanovanjskih mahinacij«, hkrati pa je bil s to akcijo še enkrat potrjen pravi avtoritet borčevske organizacije.

BORBA – 16. februarja 1978

Upad kriminalitete

Franjo Herljevič na zasedanju zvezne konference SZDL:

»Jugoslavija spada med redke države, ki imajo pozitiven varnostni položaj. Delovni ljudje se pri nas počutijo varne in svobodne, medtem ko v številnih drugih državah prihaja do demonstracij, ugrabitev in terorja. V lanskem letu je bilo pri nas za 13 odst. manj splošnega in za 14 odst. manj gospodarskega kriminala kot leto poprej. Tudi število političnih deliktov se je zmanjšalo za več kot 46 odst.«

VEČER – 15. februarja 1978

Njihovi tovariši še živimo...

Ivan Potrč:

»Moramo se vpraševati... (vem, da nisem edini!), ali so tod zares takšni novi idejni tokovi, ali kot nekateri privrženi in zaneseni kritiki vidijo v teh novih ali svežih idejnih tokovih celo naše slovensko prometejstvo, ko nam neka literarna ustvarjalnost začena na vsej literarni fronti in poprek pridigati in oznanjati, kako revolucije razvrednotujejo človeka, naj bo to ali oktobrska ali naša... In zatem, kako se še tak revolucionar sam v sebi razkroji, ker da je nasilje vedno tisto, ki revolucionarja nazadnje tudi uniči in ki prevlada; ali pa da ostarelim revolucionarjem ostaja na kraju samo še blejanje in frustrirani seksualni podvigi ali prazne želje. Tako se zazdi včasih, ko da nekdo lomi vse palice nad našo revolucijo in nad dejanja naših ljudi v našem sicer polpreteklem ali velikem revolucionarnem času, ko... ko pa smo vendar mi vse to drugače, rekli bi, da strahotno človeško doživljali. V kolikor se ne bi spominjali, imamo, tudi za tiste, ki prihajajo,

da! – imamo pisma na smrt obsojenih in pisma revolucionarjev, da moramo tudi v našem današnjem vsakodnevnem trenutku podoživeti vse tisto vedno znova in znova, tako mir in tišino in z njo vred strahotno vero v vse tisto človeško in jutrišnje, za kar so dajali čez nekaj težkih trenutkov na smrt obsojeni svoja življenja. Njihovi tovariši še živimo – pa tako tudi zaradi svetlega spomina na nje ne bi imeli mirne ure, ko ne bi terjali pogovora, vsaj v naši domači hiši, z onimi, ki mislijo, da morajo ali da smejo partizansko resnico drugače izpovedovati.

Tako samoupravljanje kot »uresničevanje socialističnega kulturnega modela z bistveno novimi možnostmi delovanja in ustvarjanja«, kakor ste mi napisali, si ne morem zamisliti ali zamisljevati, ko ne bi začeli z odkritim in zavezujočim pogovorom. Še takšni novi idejni tokovi ne morejo biti tisti, ki bi hoteli pod okriljem novega zanikati ali zanikovati revolucionarnih hotenj, prestanega in doseženega.«

SOBOTNA PRILOGA DELA

– 4. februar 1978

Najboljši portret še ni narejen

»Tovariš Tito je takšna osebnost, takšen človek, da zahteva njegov portret najvišje mojstrstvo! Najvišje možno mojstrstvo! Razumljivo, da to ni lahko narediti... Da je tako, bi takšen portret že obstajal, ali ne?« je rekel Ismet Mujezinović.

MLADOST – 27. januarja 1978

EDEN IZMED NAJBOLJŠIH: portret Tita, delo Safeta Zeca

»Rdeči prapor« v Kragujevcu – pomembna srečanja

»Srečanja samoupravljalcev v Kragujevcu so vidno prispevala k razvoju samoupravljanja in uresničevanju tistih družbenih odnosov v praksi, katerih temelje sta postavila naša ustava in zakon o združenem delu. Mislim, da so ta srečanja pomembna še posebej zato, ker je samoupravljanje sprostito pobudo milijonov delovnih ljudi in omogočilo neoviran razmah neizmernega bogastva njihovih ustvarjalnih sposobnosti, in to na vseh področjih dela in življenja.«

(Iz pozdravnega pisma Tita – 10. srečanju samoupravljalcev »Rdeči prapor« v Kragujevcu)

KOMUNIST – 20. februarja 1978